

Särane Mulk,

ehf

Sada wakka tangusoola.

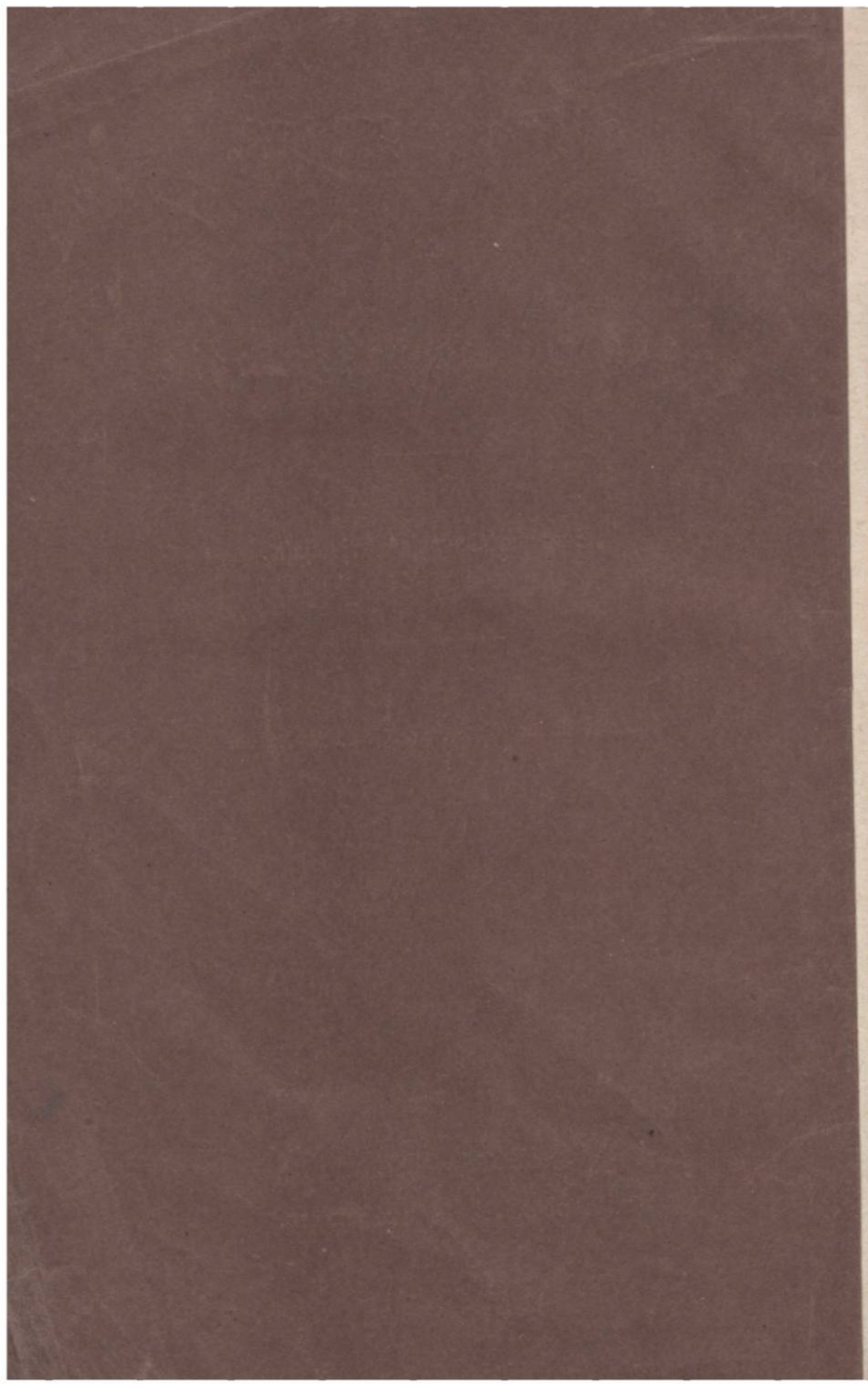
„Saarema Dnuvoja“ kirjutajast.

Ümbertõlmine tõiste keeledeesse on ära tehtud.

Tortus, 1872,

Trükitud B. Gläseri juures.

Särane Mulk,

ehf

Sada wakka tangusoola.

„Saarema Dnuvoja“ kirjutajast.

Ümbertõkimine tõiste keelesse on ärakeeltud.

1872

Tartus, 1872,

Trükitud B. Gläseri juures.

Esensuri poolest lubatud. — Higa, 26. Oktobril 1871.

M ä n g i a d:

Mäeotsa Peeter Pint, wana talunik.

Anne, tema naine.

Maie, „ tüter.

Süts. „ poeg.

Erastu Enn,

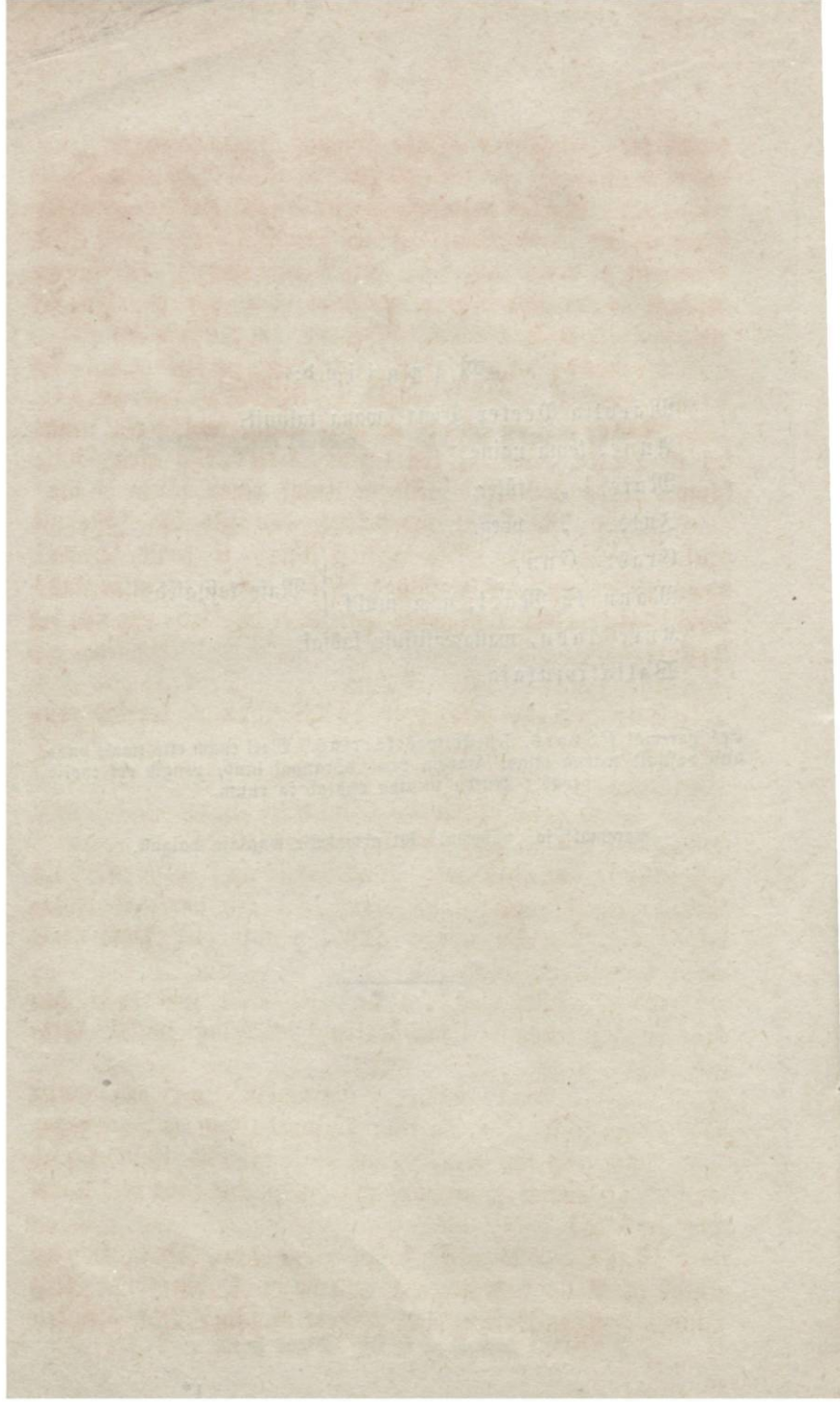
Männiku Märt, noor mulk, } Maie kosilased.

Kure Madu, wallawalitjuse kassal.

Wallakirjutaja.

Esä paremat kät pars, kelle kõrivas kartjas. Weel enam ette poole paar uusi paskilaid warna otjas. Pašem pool pörandal laud, pengid ehk toolid toas. Muidu talutoa riistad ja ruum.

(„Paremat“ ja „pahemat“ kät arwatakse waataja paigast.)

I.

1. Maie. Enn (öuest tulles).

Maie. Ääta mind rahule, Enn, mul p'ole aega! kui eit kuuleb, näeb, et töö tegemata on? Ma olen Sulle kümme korda ütelnud: meist mõlemist ometi sõbro ei saa!

Enn. Maiekene, marjukene — miks Sa jälle nii ohakane oled täna? Miks meiteft sõbro ei peaks saama? (Uue rätiko taskust tõmmates) Waat' siia! kas ei ole esimine ilus? Ahäh! Gile alles kirikupoest ostetud! Maksab puhast 50 kopikat!

Maie (Ülanikutates). Rahju!

Enn. Tõise pere Eisu pakkus täna 5 kopikat rohem — ei anna ärra!

"Sala sõber, siidifukka,
Se'ep see õige ilutandja!"

(Kaela ümber hakates) Tule nüüd, paneme nõnda —

Maie (Tagasikeelbes). Wii Sina rätik rahuga Eisu kätte ja lunasta oma raha tagasi, kui Sa paremat „siidifukka“ ei tunne kui mind! Minu pärast oled oma poole rubla ilma aegu kulutanud.

Enn. Uih, uih! kui karune! Pole wist weel hea küllalt? Ei tea mis loori Sina igatsed, et mokad kärsfus on?

Maie. Loori? Mina ei himmusta loori ega muud asja Sinu käest, seda Sa tead ammugi (istub töö juure maha).

Enn (pool kibedalt). Kuule, fullerkupuõdis, ilusad lapsed lähwad 10 aastat wanemaks iga puhku, kus süda täis tuleb! Kas tead ka?

Maie. Siis oleks Sinu hinge peal, Enn, kui ma wälja näeks nagu wana 60-aastane Pahja-nõid. Ütle mulle, Enn, miks Sa mind rahule ei jäta? Mis Sa pü-

hid ühte puhku minu jälga? Kas ma Sulle heaga küllalt ei ole ütelnud, et Sinu libedad laulud minusse ei mõo? Miks Sa mind wägisi sunnid kurjaga ütlemä?

Enn. So? Mis see siis diete on, mis Sinusse mõob? Mis kiriksandat kõstrit Mäeotsa maasikas siis ometi ootab? Kas ma ei ole peremehe poeg? Kas mo isa ei olnud walla wolinik? Kas mul ei ole jõudu rohkem kui Sinu — (neelab alla) kui mõnel muul? Mis Sa weel tahad?

Maie. Sellepärast ei ole Sa mitte küünewäärt auusam minu meelest kui muidu.

Enn. Auusam? Mis auu Sa weel tahad? Saab nähä, kust see auus tuleb, kes Sind siis taewariiki tõstab! Ohohoh! Külla'p wist langeb piltwist maha! Katsu minu uhket neitsit!

Maie. Kuule, Enn, jätame jägalemist jälle! Auu ja auu on kaks asja. Sandinarus wõib enam auu elada, kui siidijärkis. Ära mind sunni, So omaks kahjuks pitkemat aru andma!

Enn. Aru? Mis aru? (Zajasemalt) Ära ole sõge, Maie! Kust Sa tõise niisuguse enam saad? Ma olen (meelitates) wanaste teie pere tuttav —

Maie (wahete). See ei ole minu süü!

Enn (uhkelt). Pealegi saaksin kümme tõist, kui tahaksin, sest et liisu alt lahti olen. Kas Sina üksi mind tahad ärapäolata? Ei usu!

Maie (püsti tõustes). Nüüd saab küllalt. Sa ei anna enne rahu, siis ma pean selge sõnaga seletama. Kõik on tõsi, Enn: Sa oled jõukas mees, Sinu isa oli wallaametis, mõni tõine, kehwan, seisaks hea meelega Sinu paigal. Aga Sa ütled, et Sa kümme tõist saaksid minu asemel? Ütle, miks Sa siis nüüd 25 aastaga weel üksi elad omas talus? Miks Sa Saare Tiitult wiinad tagasi tõid? Miks Muste Ann Sind ei wõtnud? Miks Weske Madu Sinu kofilase kõwa sõnaga koju saatis? Ma tahan Sulle tunnistada, kust see tuleb (wiib tõise kätpidi ettepoole): Siit sest puuduwaft pöidlaft see tuleb, Enn, muidu kuskilt! Selle peale waatawad kõik, üksi ei mõista aru saada, kuidas just üleminewal liisuwõtmise ajal Sulle se õnnetus puid raiudes

kaela pidi langema? Olib nummer I. tõmmanud paar päivi enne selle, ja terve olid Sa ika olnud, Enn, õige terve pois! No kes õnnetuse wasta wõib parata? (Tähtsati) Aga — see on omal ajal ometi hea, Enn, kui mehel kõik sõrmed käe otsas on, seda Sa näed nüüd! Kui minu kosilane peaks liisu alla olema langenud, siis tahaksin ma teda minu pärast 30 aastat oodata, ja kui ma wanaks ja nüriks lähaksin juures, aga — sõrmed peatsid temal kõik otsas olema! — Waata, Enn, sellepärast meiteist mõlemist sõbro ei saa — ära pane pahaks! (Utsesi õue.)

2. Enn (üffi).

(Siutsid sahibes) Pagana pärast! Kas tohtis ta mulle seda kõik suu sisse ütelda? Ja mina seisan nagu rumal karjapois tema ees, ei lausu musta ega walget, kuulan nagu kirikus! (Gambid kiristates) Kas ma ei ole ammugi nende karssus ninasi näinud? Kas ma ei tea, miks nad minuga ei taha tegimist teha? Ja ometi on mul raha küllat, nendega juua ja priisata! See pagana põial! Kes neile ütles, et ma teda — —? (Alwardates) Kes mulle wõib ütelda, et ma teda maharaiusin? Dulgu, küll ma tahan temale näidata! — Pagana wäärt — julges ta mulle kõik mo kosjakäigud fättelugeda, nagu sõrme otsast? Sina —! seda ma temale ei kingi! Dot', oot! Küll ma sulle kätte tasun, mis ma täna Sinu suust pidin kuulma, oota kassipoeg! Kuida ma wõrku wean aga? Kui ta mitte ni sõimu wäärt ilus ei oleks, küll ma temaga nõuu leiaks! Aga ma ei tõi teda mõne tõisele jätta. Sa ei taha mind, paikene? No, siis wõtan ma Sind Sinu tahtmata! Aga ma wõtan Sind, nõnda ehk nõnda, (Alna ääres) Wait! — kas see ei ole Männiku Märt, kes seält Maiega tuleb? No muidugi! Ahah! Selle pärast! See tohib kaelast kinniwõtta küllalt — sellepärast! — Siia tulewad? Dot'! oot! (Umberwadaates) Kuhu ma nüüd —? Sinna! (Nonib parfile ülesse.)

3. Maie. Märt (öue uffest tulle). Gun (parfil).

Maie (öue poole rääkides). Ära on läinud! Tule pääle, Märt! Urwasin küll, ega ta selle pääle enam kauemaks ei wöinud siia jääda!

Märt (ukse kinni pannes). Tema önn! Head meie mõlemad tõine tõisele ei oleks ütelnud! Inimene küll ei pea tõise nagu laitma, Jumal on kõiki loonud; aga wana sõna ütleb: punased hiuksed ja windund lepad ei kaswa hüwa maa pääl. Ja siin on sõna tõeks läinud. Kas ta ammu juba Sinu järele jookseb?

Maie. Mitu aega! Ja — isa —

Märt. No — isa? Wiimati —?

Maie (pääb nitutates). Isa näeks hea meelega, et ma teda wõtaks! Tema libe keel on taadi silmad pimedaks teinud, et ta tema wigasi ei näe. (Märbi kortsus kulmu nähes) Aga ära Sa usu, Märt, ega ma teda ei wöta elades!

Märt. Minu kanapojukene! Aga räägi nüüd, mis ema siis ütles, et „mulk“ kosja tulla tahab?

Maie. Ema — ei nüüd — emal oli hea meel küll, ja ütles aga, et oleksime ka ennegi wöinud temale nime-tada, ja et nüüd wast ei saa wärsket õlut enam — ja (mõttes) kanad on ka kottu kaugele läinud —

Märt (pilgates niisama). Ja seapõrsjad, wafikad ka weristamata — (naerdes) Oh teie naised olete kõik ühe weega ristitud!

Maie (naeratates). Naera peale — ei tea kelle otsa teie mehed wahite, kui puudus kätte tuleb? Suba teiegi „leiwast üksi“ elate?

Märt. No, üks puhas, jätame tuikene selle jutu täna weel poolele. Ma mõtlen: kui nüüd isa mulki wäimeheks ei wöta, mis siis?

Maie (Zuhinal seletates). Se'ep see minugi suur hirm oli, Märt, Sa tead, isa neid mulka ei falli sest saadik, kui Muste rahwas meie endise koha omale ostsid. Ema ütleb küll ikka, et miks ei ole isa raatsind raha enne sisse maksa? Ja waata, Märt, emal on tõeste õigus, ega need mulgid nii murdjad ei olle, sest Sina oled jo ka mulk —

Märt (tujusalt). Emal on ikka õigus.

Maie. Aga kui ema meie poolt on, siis saame isast ikka jagu, sest waata, Märt, teie mehed seda küll ei usu, aga naise sõna jääb ikka pääle!

Märt (natja tujus). Kuula, kuula! Di, oi, Maiekene, hakkad jo aegjaste juba pääle! Kena lugu, mis säädused Sul juba pääs on!

Maie (häbelikult). Aga, Märt — mis mina siis tean — ema jo ütles —

Märt (nagu ülemal). No mis siis? Eks ema sõnal ole jo täna weel tööd küllalt? Ja Sina? Mis Sina ise siis ütled?

Maie (maha waadates). Mina? Eks Sa tea jo ifegi, Märt, waene ma küll olen, ei ole isal seda jõudu, mis Sinul —

Märt. Minu Maiekene! Sina minu filmatera ja südame rõõm! Sinu raha pärast ma mitte sammu ei oleks tulnud Teie poole, sest ma tean küll, et mul ei saa kerge töö olema isa juures; aga sest filmapilgast saadik, kui ma Sind kirjikus nägin ema kõrwas, ei olnud mul rahu ööd ega päewa enam, ja — noh, tead jo ifegi, kuidas siis lugu tuli. Ja kui m'e alles paaris oleme, Maiekene, küll Sa näed siis selge filmaga, et murdjamaid maailmas weel wõib olla, kui mul ki! Jah, aga nii kaugele on tööd weel küllalt! Rõige päält ma pean nüüd Kure wanamehe ülesse otsima, see tuleb mulle kuulatajaks ja kofilaseks! Kui see asjad isa jures toimi ei aja, siis ma tõist paremat ka ei tea. On ka nagu walla ametimeest, ehk see aitab kõrvalt. Siis tulen õhtupoole ise wiinadega —

Maie (häbelikult). Oh Sa taewakene! — Kuhu ma jooksen siis?

Märt (naerdes). Dige lähedale, laps, et ma Sind leian! Kas kuuled? Mitte kaugele! (murelikult) Tuikene, kui ma Sind siiski ei saaks?

Hääl (rehe alt). Maie! Maie ae!

Maie (tohtudes). Kuule? Ema kutsub! Nüüd ma pean minema, Märt! Oh Märt, kui ometi kõik hääste lähaks, Sumalukene!

Märt. Ära karda, fullerkupuõis: küll saame õigeks!
 Madul on tubli keel ja emal tõine: kas need ei peaks isa
 pääst jagu saama? Sina mo lahke lillike: Sind ma ometi
 ei jäta, tulgu mis tuleb! Hääd pääwa nüüd seniseks!

(Sueutsest wälja.)

4. Maie. Enn (parfil).

Maie (saabab Märdi uksest; senikaua tahab Enn maha tulla ja
 pöörab ruttu ülesse tagasi niipea kui Maie ümberpöörab). Oh küll ta
 on tubli pois, minu Märt, nii tugew ja lahke, nii kange
 pää ja jälle nii hella südamega: tõist temafarnast ma
 ometi ei tunne kõiges kihelkondas! Mis se isa ometi sest
 mulginimest ikka peaks sõimama!? Mul on ometi —
 (maha waadates) ka — kosilasi käinud — Altoja Hans —
 ja Wiiraku Wiidu — ja Lahearu Laos: ei sünni neist ük-
 sigi Märdi kõrwa! See Muuste talu ei kao isal pääst!
 Aga ega Märt selle süüdlane ei ole? Ja nüüd ma pean
 Ennule minema! See on see kõige wäetim kõigist: rõu-
 getand ja punased karnad pääs, ja päälegi see põial —
 mitte koguni! Wa ülejäanud loom! Enne ma hüppan ojasse!
 (Lapselikult südamest): Oh Jumaluke taewas, aita meid ometi!
 Sa tead jo ise: Minu Märdi farnast ma kusagilt ei saa
 enam, ja tema on küll selle wäärt, et ta — et ma — ei,
 kuidas see on? Üks puhas, kui m'e aga tõine tõist saame!
 (Seal meelel) Ja kui pitt ja sirge ta on — nagu tamm
 metsas, (põlates) ja see Enn jälle — puhas kadakapõõsas!
 Ja —

Hääl (rehe alt). Maie — ae!

Maie. Oh ja Jumaluke — eit! Seda ma olin
 hoopis äraunustanud! Aga tõist Märti maailmas mitte ei
 ole! (Rehealusete.)

5. Enn (Ülewelt maharonides).

(Ühis) Sooh! Sooh! Salakoi Sina! Ja tema ka! Põhki
 ma ennast lõhuks! Teie esimised petised! Aga seda ma ei
 jäta! Wanamees peab teada saama, mis sipelgab tema

pešas fibliwad! Teie ussinäod! Nago jula kerjemesi tõine tõisega, üks „lilleke“ ja „õieke“ ja „tuuke“ ja „pääsuke“ tõine tõise järele suus — ja (sülitab) mina põigiti hamaste wahel? So? Wõi tema Sinu tamm, ja mina —? Dota, ma tahan Sulle näidata, mis magu kadakapõõšad maitsewad! Kus wanamees on? — Wõtgu pagan! Sälle juba mõni tuleb! (Ronib parfile tagasi.)

6. Jüts (talutab) **Kure Madu** (õuest tuppa). **Enn** (parfil).

Jüts. Tule aga siia poole, Kure-onu, eit on leeme-paja juures! Taati ma küll ei tea paraegu.

Madu. So, So! (kullatagust sügades) Kanade päralt, see on kibe käik mulle, ehk ma küll (iseeneses uhkeldates) küla-kubjas olen ja wallawanema parem käsi! See Peeter neid mulka ei jalli silma otsa ja nüüd tahab üks weel tema tütar! Aga Märdil on weel wanu (kõrwalt tasku waabates) neid Kadriarublatükka ja on ka muidu tubli pois: häda ka, ärataganeda.

Jüts. Kas ma kutsun isa, Kure-onu, kui Sa tahad ehk siia jääda? (isepaita) Ehk siis saan ka jälle uued pastlad jalga?

Madu (ruttu). Ei, ei, pai laps, lasse olla pääle, küll ma saan nõndagi õigeks! (isepaita) Annel on keelt: see mind wõib aidata! Pähme esmalt rebe alla! (Reheutsest wälja.)

7. Jüts (ukse äärest ümberpöördes). **Enn** (poolelt teelt, ronib, nagu ülemal, parfile tagasi).

Jüts. Hihih! Ah ta arwab, et ma ei tea, mis (sõrm nina ääres) Kure-onu meist otsib? Wallaasju meil arutada ei ole, seda ta ise õues ütles! Küllalt tean! (waatjate poole) Maie! jälle kosi lane! — W — kes ta wõib olla? (Reheatuse poole) Kas kuulatan? Ei, Maie ütles, se on ineto! (murelikult) Kui ta aga se pääluu Enn ei ole! Seda ma ei taha! Se lipitseb isa ees ifka nagu karja = Pits kanika ees, ja seljataga sõimab mind „rumalaks poisiks“ ja „tahmapääks“, ja kas ma ei ole ometi koolis kolmandama koha pääl —?

(Põlates) Wa pöidlapurustaja! Kas Kure-onu ise mulle ei ütelnud, et see pöidla = lugu õige ei ole ja et ma aga ei tohi sest nimetada, enne kui asi selge, ja seda ma olen ka lubanud ja mees peab sõna! Aga Maie ma temale ei anna! (Mõttes ja pool kavalalt) Miks siis Männiku Märt teda ei võta? Ta ometi viimati ütles mulle, et ta küll tuleks mulle õemeheks, kui ma võtan? Seda ma võtaks warsti! (Järelmõteldes) Kui ma alles suureks olen saanud, siis ma läkitan ka kofilasi nõnda tõise peresse kuulutama — kuhu ma läkitan siis? Aluste Annele? See on liiafs pikk, siis ma pean ikka üles poole wahtima, nagu haraka pesa otsa — nõnda — kael jääb haigeks! Saare Tiiole? Ei, see on ineto! Mina tahan ilusa naise saada! Mii ilust ei olegi, kui meie Maie on — (jüdamest) ei, nii ilust ei ole . . . . teda m'a ometi võtta ei wõi: mis ma nüüd teen siis? —

8. Endised. Maie (õueuffest leiva, wõi ja õllekannuga.)

Maie (ukse wahel pool salaja). Jüts ae!

Jüts (niijama). Mis Sa otsid, Maie?

Maie. Kas Kure-wana juba tagasi tuli?

Jüts. Ei tulnud! Mis siis?

Maie (iseeneses). Ei weel? (Jütsti poole) Ega Sa Männiku Märti ei näinud?

Jüts. Pole ühti! (Nagu ühe mõtte torlamisel, suure healega)

Maie, nüüd ma tean, kellele ta kofib: Märt on! Taha? Märt?

Maie (waigistates). Sõge laps, wait, mis Sa kisenud? Mis kofib? Kellele? Mis Sa segad?

Jüts. Märt jah, ära Sa salga ühti!

Maie. Wait, säh, pane parem saiad, õlled lauale, ema toob leeme ise, mull' pole aega.

Jüts (wõtab wasta). Tuba! Nüüd Sull' pole aega! Nüüd Sull' tuhin taga! Nago ma ei tea! (kindlalt) Maie, mina aitan teid ka, küll Sa näed!

Maie (nagu ülewal). Mis Sa siis aitad? Mina ei mõista, mis Sull' täna pääs on? (Salaja sõbralikult) Ole —

ole nüüd hea laps, Süts, ole wait, ja kui Kure-omu ära on läinud, tule siis, räägi mulle ka — mis —

Süts (nagu ülemal). Kohe ma tulen! Maie! küll Sa näed, mina aitan teid!

Maie (naeratahes). No muidogi, üle läwe õue!

(Maie õue, Süts rehe alla.)

9. Enn (parfilit maha tulles).

Kas Sa oled niisugusi näinud maa pääl! Oh Teie wiimased mutid! Ja see noor nõges ka nende liikus! Mis asi see oli, mis ta (waatab ettewaadates ümber) sest — „põid-laraiumisest“ rääkis — ja „selgetksaamisest!“ Ja Kubjas Madu pidi midagi teadma? Wale! Nüüd on paar aastat läinud, kui mõni oleks näinud, oleks ammu lugu taga olnud. Aga see on ikka seesama pagana salajut, kellele otja pääle ei saa — ükski ei ütle lausa wälja! (kiristates) Sina seapõrsas! Ah, teie arwate juba pulmad käes olewat, sest et kofilane kodu on? Siis ma küll peaks päris pahmapää olema, kui ma selle wasta nõuu ei leiaks! Oodake, oodake, ma tahan teile pulmi teha, mis teile meele jääwad! Wanameest ennast nüüd, enne kui jälle mõni risti ette tuleb! — Seal ta on . . . . . Pagana lugu: jälle juba saba täis töist taga! Ma olen nagu rebane lõksus siin pagana parfilit ülewel! (Ronib jälle ülesse.)

10. Rehe alt: Madu. Peeter ja Anne (kes jupivaagna ja lusika kannab). Enn (parfil).

Peeter (käitse wael, piip suus). Aga mulk ta on ja mulgits jääb ja mina seda hääks ei kiida!

Madu (ikka Anne poole, kes teda lauate kutsub). No muidogi, no muidogi, Peeter! — Mulk? mulk? No mis sest on Peeter? Mulgidel on jõudu, ja waata, mis kena pois ta on, Peeter, ja kui auusaste ta rendikohta harinud tänini, ja ma olen ka, hm, nagu kuulnud, et ta nagu enesele päriskohta osta otsib, Peeter, jah! (Sespaika) Kui ta ometi juba möödas oleks!

Anne (kes kõit lauale jääbunud, väga lahkelt). Istuge lauda, Kure-onu, wõtke sedagi joola leiba mis Sumal meile õnnis-
tanud — olgu Sumala ristike juures! Jah, mis ma pi-
din ütlemata: no ega temagi süüdlane pole, et ta mulgiks
loodud! (Mehe poole, kõrvalt) Kas Sa söge oled, et Sa ei
mõista wastawõtta? (Nadu poole) Wõi päriskohta osta otsis?
Waata! Ei tea misukest?

Peeter (urisetes). Jälle mõnda seest wäljaajada? Sä-
rane mulk!

Anne (kõrvalt mehele). Sina oma kiusuga! (Nadu poole)
No jah, ta on tark ja wiisakas pois. (Tõukab meest puuska)
Eks ole tõsi, Peeter?

Peeter (nagu ülemaal). Mis? Ei tea, mis mina tema
tarkusest wõi wiisist tean? Wõtku tont kõit tarkust! Mulk
ta on, seda ma tean!

Nadu (süües). No muidogi, muidogi, Peeter, aga —

Anne. Tule Sumal appi, nagu mulk enam ini-
mene ei olegi? Wõtke õlut weel kõrwa, Kure-onu! Jah,
mis ma pidin ütlemata, meie Maie on nüüd ka kosilasi kül-
last käinud, no aga ega meie laps ka igauht wasta ei
wõta! Ja Maie on usin ja wiisakas ja oskab teeta, kyp-
setada, kedrata, kududa, sika warrast weeretada: küll ma
näitan Teile pärast, mis ilus waimewak tal on, Kure-onu!
Ja lehmad, mullikad tundwad teda laugelt ära — Suma-
luse, jah, — nagu iseennast! Ja tema nagu nüüd ja jume
nimetada — Sumala ristike jäägu juure — ei pea küll
ise omasid mitte kiitma hakkama, aga, hm, eks ta ole nüüd
kõige maailma näha: libedaks loodud nagu — nagu mo-
enesel, Kure-onu! Jah, nõnda küll! Wõtke ometi leent weel.

(Walab riista täis.)

Peeter (nagu ülemaal). Nooh! (Hepaita) Õnneks warb-
lastel, et me' hernepõllal ei ole!

Nadu (nagu ülemaal). Noh muidogi, muidogi! Eks ole
teada, Mäeotsa Mai on wile ja file laps! Ja Männiku
Marti nüüd, Peeter, et ta küll mulk on — waata, need
on jo need ülitargad weel, Peeter: ei tule neist ükski üle
raja tühja pungaga! Ja Marti jälle, Peeter, tublimat ja
targamat poisit Sa ei leia kõigest kihelkonnast! Ma ütlen

Sulle, Peeter, usu mind, Peeter: Mluste Ann oleks teda kabe käega võtnud, aga kust tõine tahtis? Mitte!

Peeter (kärgates). Mluste? Ära Sa mulle nimeta seda nimi! Pagana väärt, mo jüda tuleb täis fees! See oli ka mulgi süü!

Madu. No muidogi, muidogi, Peeter, — aga miks Sa ise ei võtnud?

Anne (förwa poole, meest puuska tõugates). Kas Sa wägifi kõik tahad hukka ajada? (Suure häälega) Jah, tühjal tõrrel ei kulu kaant ära! (Madu poole) No ega meil ka ei ole teadmata, et ta wanemat rahwast ostab auustada, ja oleme ka näinud küllalt, kuidas ta wiimati kirikupengist ülesse tõusis ja ruumi andis, kui olin hiljaks jäänud tulemast. Maie woib küll temaga wist rahul olla! — Üsna wärste õlut, Kure-õnu!

Madu. No muidogi, muidogi! Ja seda tarkust, ja seda mõistust, sina mino aeg, ja seda jõudu — ma ütlen Sulle, Peeter, ma olen ise tema Kadriarublasti näinud, (piitkalt ja wagalt) ja laste südamid peab ikka ka küsima, Peeter, ikka ka, se on juba nüüd se uus säädus, Peeter, jah!

Peeter (pahaselt). Kas ma oma lapse mulgi kaela kannan, mis?

Madu. No muidogi, muidogi, Peeter, Sumal hoidku! (Isepaita) Minu wallaseisust ta ei karda kedagi?

Peeter. Erastu Enn käib ju ammugi temal kosjas —

Madu (nagu ülemal). No muidogi, muidogi — Erastu Enn? Se põiblata pääluu?

Anne (isepaita). Ta on pime pääst! (Meest tõugates) Mis Sa ometi peaks —! (Wäga lasteste Madu poole) Siin on weel liha, Kure-õnu —! Jah, jäägu siis selle pääle! Kui arwate, et nõnda sünnib, mis meilgi siis selle wasta wõib waielda olla. Ja nagu Peetrigi enne ütles rehe all: kui Maie mehele lähäb: oma 50 wakka ruffid saab ta kaasa ja tõist niipalju odre, nisu, see on niisama palju kui Mluste Annele antakse! Mis muidu weel pihuse juhtub, kass ja kana, on ise asi. Ega meie oma last alasti ka ära ei anna, olgu küll, et m'e rikkad ei ole.

Madu (nagu ülemal). No muidogi, muidogi, seda 'pole

mõteldagi! Kust Sa seda teed, Peeter? Iffa ma ütlen: Mäestja pere, waat' need on rahwas! Sõndu on neil ja mõistust päälegi — ja kõik wald wõiks teitest märku wõtta! (Pääd raputates, kõrwale poole) Wäga raskestest hakkab kinni! (Suure häälega) Muudogi jah, seda ma ütlen! Sa nüüd ka aitüma Sumalale — (Anne poole, kes ette tõstab) ärge enam pange, perenaine, kõht kaelani täis ja minik käes! Ma räägin siis Männikul, et nii ja nii ja et täna õhtu wõib ise tulla.

Anne. No kui Te nüüd ise arwate, Kure-onu, (Peetri poole, sundides) Eks Sa ka räägi ometi? (Madu wasta) Wist ifka kõht poolele jäi? Ei meie toit maitse ühti! Ollid jo nagu tihase nokatäied!

Madu. No muudog — Sina kallike, Sumal õnnis-tagu Teie lauda, minu süda ei kannam suutäit pääle panna! Sa nüüd: Märt waene mees ootab! Jäägu siis jeks kor-raks Sumalaga! Sa ma ütlen ifka, Peeter: kui Mäestjal kümme tüdart kaswaks, need saaksid kõik äranopitud tõine tõise järele nagu maastikad, jah! Usu mind, Peeter! Mina olen walla ametimees!

Anne (wäga lahkest). No mis Sa nüüd ka — nii ilma aegu kiidab —

Madu. No mis ma ütlen! Aga Märt on ka rikas pois ja tark ja mis ütelda mees! (Isepaita) Tänu Sumalale, et nüüd otjas on (Suure häälega) Head pääwa siis! (õue).

Anne (temaga wälja minnes). Tõist Teile! Sa oma lap-sele ma jagan ära kõige wiimse hinge takka: pada ja pann, kala ja katel, kõik tema oma! (Õue järele.)

11. Peeter (uksest tagasi tulles). Gunn (nagu ülemal, ronib tagasi).

Peeter. Ma wiskaks t'a pilpaga uksest wälja kõige oma rikkusega ja tarkusega! Ei tea, mis minul tema tarkust tarwis lähäb? mul' ta on, ja mul'gid on petjad kõik! Aga mis ma teen nende naistega? Nagu hullud tema järele, ja w'a Ann weel ise — selle wasta ei mõw mino

wäeti nõuu! Seda see tarkus kõik toob, et nüüd lapsed isa enese wasta wõimust wõtavad! Kes mind käsks oma Maie kooli panna? See on ka jälle mõni mulgist wäljarwatud aru, et nüüd naised lugema peawad ja kirjutama õppima ja kes teab mis kõik — puhast naeste rif, muud ühti! Ja oma Tuku ma wõtan küünlapääwaks koolist lahti — kui Ann lasseb, — muudo rikuvad selle mulle ka ära käest. See sõna jääb pääle. Ma ei ütles weel midagi, — aga — — Oh, et ma nii rumal olin selle Aluste talu käest ära andma, nende kätte, seda ma ei anna elades neile andeks! Nüüd istwad mulgid minu wanas kotuses, ja ma näeks, et nad Siberiamaal oleks; nüüd anna weel oma laps ühe mulgile! Kui ma ometi Enno kätte saaks, se teaks ehk nõuu. (ütle usse) Süts ae!

12. Peeter. Süts. Enn (parsil).

Süts. Mis Sa tahad, taat!

Peeter. Ülesse kasi, parsile ja too mo must wammus maha, m'a lähan Erastu poole!

Süts. Küll ikka, taat! (sõbralikult) Taat, kuule, kas Männiko Märt wõtab meie Maie ae!?

Peeter (torebalt). Mis se Sinu ninasse puutub? Katsu, et Sa kassijaba alla saad! Hakkab Sinul ka tarkus ülekeema? Minatark?

Süts. Aga — eit ometi ütles —

Peeter. Ah, kas Sa ei mõista weel juud pidada? Ülesse parsile, ruttu, muudu —

Süts. Suba ma lähan! (Ssepaita) Mis seli taadil nüüd täna jälle pähä pistnud? (Ennuga totko juhtudes) Dhoh? Rae nüüd? Ahahah! Taat, tule waata, wanapois parsil!

Peeter (imets pannes). Mis Sa lobised? Kes parsil?

13. Endised. Enn (ülewelt maha rontides).

Enn (wiha ja häda täis, Sütsi poole). Kas Sa pead lõugi, Sina pudrukeel!?

Jüts (naerdes). Ei pea! — Taat, nüüd Sul 'pole enam tarwis Crastule minna, Enn käib nagu kuf meie õrrel! — Enn, Maie ütleb: salaja kuulatamine, se on häbi ja inetu! Seda ma rāgin temale!

Enn (nagu ülemal). Rõgesepõis!

Peeter. Wait pois, juu! Aga Enn, tule Jumal appi, mis temp se on? Kas Sa toapõrmandat enam ei tunne? Mis Sa ülehel parsil otsid?

Enn (häbaga ja wāga alandlikult). Mina — Mäeotsa-onu, minul — oli Teile midagi wāga — imelikku — asja kuulutada. (Kõrwa poole) Mis ma ütlen temale nüüd?

Peeter. Minule? Mis siis? Ega ma jo parsil ei olnud! Olin siin all.

Enn (kõrwa poole). Jah, mis siis? — Pea, se ta on! Rõnda ma lõõn neile lõksu kõikile! Dota, Mäeotsa maafikas! (Peetri poole, tähtsalt) See oli sala ja unelik asi, mispärast ma Teie jutule tulin: nagu kogemata juhtus mulle kõrwa ja silma alla ja — teate ise, et — Mäeotsa-onu, et ma tulest ja weest läbi lähān Teie eest, ja et ma Teid awitan oma natukesega, nagu ennast, ja et sest Teile wõib kasu tulla ja mulle ka! Sa n'ad tahtwad Teid petta, aga seda mina ei lasse! Teie olete minu sõber, Peetri-onu: seda ma ei lasse! Saks leian ma nõuu!

Peeter. Mis tühja Sa siin tagaajad? Mis „minu kasu“ ja „Sinu kasu“, ja kes tahab mind petta? Lähād Sina ka juba nende tarkade seffa? Rāāgi mis kuulda sünnib!

Enn (salaja). Teie naised majas ja — muud mehed ka weel! (Suure healega) Aga tulge, lähme meile, seal ma kõif kõnelen āra Teile, Peetri-onu, ja mis mõnus nõuu mul on: küll Te näete!

Jüts. Taat, kui parsil nii rohkestes nõuu kaswab, mina ronin ka ülesse! Dota — eidel oli ka nõuu tarwis, seda ma — (tahab minna).

Peeter. Pois, siia jää! (Seletates) Waata, Jüts, seda 'pole Sul nüüd eidele just mitte tarwis seletada ja ka mitte sest Ennust, et ta siin ülehel käis — mis ta sest muido teab? Sa nüüd ole hea laps ja kuule sõna ja wahi

maja seni kui ma külasse lähän, siis saad ka pärast uued pastlad jalga, kas kuuled?

Jüts (nukralt). Jah!

Peeter (kõrwa poole). Seda poissti ma enam kooli ei saada, se lähäb muido terasemaks kui ma ise olen. Tule, Emm! (Suurest uksest õue).

Emm (väljaminees Jütsile rusikast näidates). Dota, ninatark, küll m'e weel kahetsest kokku saame! (Vanamehe järele õue.)

14. Jüts (üfsi, järele pilgates).

Umm — ära ta mind sööks, kui ta sust oleks ja mina tall! Ei tea, mis ma tema wihasst hoolin? Nagu kirju küsu waritses ülewel parsil — põidlapurustaja! Nüüd ta jälle kihutab isa wihaseks nagu igakord, siis ma saan sõnu: „ninatark“ ja „koerasaba“ ja „taignapää“ — juba ma tean! Mina teda ei falli! Kes teab mis ta otsis meie parsil? Kõik ta on ärakuulnud, mis n'ad rääkisid. Ei tea, mis nüüd sest Männiku Märdist peab saama? Sa ütelda ma eidile ei tohi, isa keelis ära, ja need — uued pastlad — (kindlalt) Ei! Mees ma olen, ja mees peab sõna pidama! Aga — (kahlebes) — ma ometi lubasin Maie ka aidata? Mis sellega saab? — Pea, mis mulle meele tuleb! Maiele ütelda pole isa mitte ärakeelnud, — ei, Maie ees m'a ei ole lubanud suud pidada. Ehk tema teab, mis see kõik on ja mis sest saab? Sa ma olen jo töotanud teda aidata! — Need uued pastlad aga?! (Pääd sügates) See on aga üks kirju lugu! (Lähäb uksest õue, kust ema wasta tuleb; Jüts tahaks pea-aga emale ütelda — tuletab meele) Ei, mina olen mees! (Wälja.)

15. Anne (üfsi).

Tuba tühi — tea, kuhu n'ad kõik läinud! (Ette poole tules) Mo tänu Sumalale, et ta lord tanu pähä saab: ma kartsin ikka weel seda Ennu. Kui ta mehe loom ka parem oleks, kui ta iseenesest on, mo süda ometi ei annaks painuda tema wasta sest saadik kui ta tõise peres mind „hernehir-

mutšaks" ja „karuohakaks" kiitnud. Dota sa! Sina lailõug!
 Ja puniku on ta mulle ka ärateinud, et piimast palju wiletsam
 nüüd kui naabritalu lillik! ei anna seitse toopigi pääwas
 enam! — Maie ae! Kus ta nokitseb nüüd? — Sellel
 'pole ka muud, kui kofilased enam pääs! Ma ei taha nüüd
 küll ülearu sõidelda selle ülle, eks ta ole noore rahwa wiis,
 ja eks ma ole ikka ka noor olnud ise, ja libe nagu on
 Maiele mo enesest tulnud — ole Sumala ristike juures!
 Aga tarwis ometi ka maja eest muret kanda, mis muidu
 külapois mõtleb? Eks ta wõi arwata, meie Maieil olla
 tuhat tuhinat taga tema järele, ja et ei jõua tõise tulikut
 ära wadata. (Süüdes) Maie? (Zälle, lauda koristates, ette poole)
 Ei, 'pole ma oma last ka nõnda kaswatanud — ta on just nagu
 ema, karwa päält! — Wõi ometi Märt? No m'a märkasin küll
 ammugi, paljo kuf oli laulnud, seks mulle Sumal jo seda
 ärku pääd otsa on loonud; aga mis ma laste asja läfsin
 läbisiblima, sealt ei oleks iial hääd wäljatulnud. On tubli
 pois, se Männiku Märt. (nõukamalt) Ja ei tea mis päris-
 kocht se peaks olema, keda ta osta tahab, nagu Kure-wana
 nimetas, ja kas on tõsi ka? Küsida ma ei tahtnud ja
 Peetriga ei maksa rääkida selle poolest, se saab muidugi
 urisema weel tüf aega enne kui järele annab, keda ma juba
 ette ära tean. (Pahal meel ja laebades) Sina kallike, mis
 ma ometi selle mehega pean tegema! Nüüd ta wist jälle
 istub Crastul ja loeb sõnu punaspää suust! Ja fiis ta
 maailma tark ise, ajab pää selga, ei kuule enam minu sõna,
 teab kõif paremine, seni kui jälle mõni temp tehtud on.
 (Süüdes) Maie, ae — kus ta nüüd —? (tagasi tülles, pahandates)
 Seal need odrad wedelewad rehe all, tahaks wälja
 mõeta, et ometi Männiku oma ka näeb, kuidas kõif
 korral on meil, ja et Sumala wiljakesest meil puudu ei
 ole — tema laiskleb Crastul! Ja sest saadik kui alles neil
 see „Postimees" nina all seisab, nüüd on puhtalt kõif
 otšas! Kes mind ajas lubama, et ta oma 30 kopikat tõiste
 nelja hulka pidi andma? Mis niisugune ka lugemist teab?
 Paljas raha raišk! Seni kui ta weel tarkust sõimab,
 seni ma ikka weel saan temast jagu; aga kui ta ise ka
 targaks hakkab minema, fiis ei ole aru ega otsa enam!

No no, tule Sa aga koju! Oh mina waene waewatud naine! Kõik seisab minu kaelas — ei tea mis ma nüüd teen, kui kosiilased õhtu tulewad? Kellele ma niisugust majatalitust näitan? Sa — aita taewa taadikse — ma pidin jo seapõrsa tappa lastma, et mul käepärast wõtta — Maie! — Aga selle Ennule ma näitaksin, et tal eluks ajaks sest küll peaks saama! Maie! (Lähäs hüüdes wälja. Eeselate langes maha.)

II.

2. Peeter (laua ääres, „Postimees“ ees). Jüts (uusil pastilid sibudes).

Jüts. Sünniwad! Waat' mis mees oma sõnaga wõib kõik kätte saada. Kui ma eidele oleksin ütelnud, siis ma oleksin neist ilma!

Peeter (Jütsi poole). Tule siia — ei saa teda wälja — loe mulle, mis siin seisab! Mäe siit, kus n'e „Raubahinnad“ hakkawad: mis seal seisab? Wõtku tont seda tarkust, kellele aru taha ei saa!

Jüts (lugedes). „Pärnus, Drawa poodis, on kaup nõnda: Waf ruffid — odre —“

Peeter. Seda ma juba tean, aga siis? Mis tuleb siis?

Jüts. Püt punast soola 9 rubla — kop.

          "   tangu   "   8   "   20   "

Peeter. „Kas seisab: tangu 8 rubla 20 kop., näita mulle enesele!“

Jüts. Siin seisab nõnda, ja pärast tangu on mõned tillukesed täpid tehtud: ei tea, mikspärast? Seda pean ma koolmeistri käest küsima.

Peeter. Siis on õigus, siis an Ennul sula õigus! See on jo üks esimine kaup! 8 rubla 20 kop. tangu, püta tangu eest! Neil peab tuline häda olema linnas, et seda tangu jo püta kaupa nii kalli rahaga ostetakse! No ma tahan neid aidata ja neile wiia linna, et neile mõob! Rahju, rahju, et ma selle aasta ei ole rohkem odre maha

teinud! Aga Enn, hea mees, lainab mulle omaft jaost — se on mees! Kõik kasu jätab minule ja annab weel poole juure, ja omad loomad annab teda linna wiia päälegi — üks esimene mees! Seda peab ütlemä: kui tema ei oleks seda asja leidnud Postimehe seeft: mina ei oleks elades seda rikkust saanud!

Jüts. Taat, kust Sa siis need tangud saad, ae?

Peeter. Wait, ninatarf! Eks ole rehe all odre küllalt?

Jüts (tõrwa poole). Seda ma arwasin: „ninatarf!“ se oli esimine!

Peeter (ise paika). Ja kui alandlik ta alati on minu wastä: parem kui oma laps! Sellele ma wõin — wõib Anne — küll meie Maie rahuga anda.

Jüts (pärast mõtlemist). Aga taat, need on jo need odrad, mis pidid Maiele pulmaks — kas Sa need siis tanguks teed?

Peeter. Kasst saba alla poe, Sina tahmapää!

Jüts (tõrwa poole). Se oli se tõine! Eks Te kuule?

Peeter. Ma tean ette ära: kui ma Anne küsin: se seda ometi ei luba, seda Ennu-Maie nõuu; sellepärast on se Ennust wäga targaste tehtud, et ta paberi peale ülesse pani, et ma temale Maie pean kontrahiti järele andma, kui ma kojo tulen, sest et ta nii ilusaste mind on awitanud ja minu kasu nõuab. 50 wakka ja 50 wakka, — se on 100 wakka; püta pealt 8 rubla 20 kopikat, se teeb üle saja wakka — mitu see siis teeb? —

Jüts. Taat, miks siis Enn ise ei müü tangu linna, kui kaup nii hea on?

Peeter (kärakumalt). Kui Sina ometi mõistaks oma suud pidada! Siia tule ja arwa ülesse: 100 wakka, 8,20 kop. püt: mitu rubla se teeb ülepää? Kelle eest ma Sind saadan kooli, kui ma ise pean pääb wäsitama?

Jüts (kriiti torbist wõttes, laua pääle). Mitu pütta siis tangu wakkas on, taat? Seda ma koolis ei ole õppind.

Peeter. Mitu pütta? (tõrwalt) Jah, — hm! — (pahafelt) Mis Sa siis joosjed kooli, kui Sa sedagi ei tea? (tõrwa poole) Dlen ise niisama tarf.

Jüts. Ega koolmeister ka ei lasse tangu pütawiisi arwata!

Peeter. Kasi kassifaba alla kõige oma koolmeistriga! Küta pääle nüüd, mul 'pole Sind tahmapääd tarwis enam, tean seda iseene se tarkusest!

Jüts (wälja õue minnes, iseene se). Aga koolmeistri käest ma küsin seda pütalugu ja mis need täpid seal tangu taga tähendawad: temal on ka Postimees.

Peeter. Pean alla minema Graštule, Enn wist teab ise kõige paremine, kuidas se tangupüta lugu on, ja ristid mul ka tarwis sinna paberi pääle panna, et Maie temale annan: Enn ütles, kui ma nüüd seda ei tee, pärast Ann enam ei lasse, — ja temal on õigus: Annel on se kange pää! Aga see pois lähäb mulle liig teraseks, seda ma enam kooli ei jäta! Kus mo müts siis jäi? Kui ma aga Anne nägemata minema saaks! Tondi lugu — juba seal!

2. Anne Peeter.

Anne. Ütle ometi, Peeter, — kuhu Sa jooksed? — oota nüüd! Ütle, Sumala pärast, mis jut ja tegu se on jälle? Miks Sa odrad lased kõik wanrite pääle labuda, et musta mära kondid ragisewad aga all, ja mis se on, mis Sa Jütšile oled ütelnud?

Peeter (häbaga). Mis ma siis olen ütelnud? Midagi. (Ssepaita) Nüüd on pagan lahti!

Anne. Pois räägib, Sina tahta odrad weskile wiia ja ära müüa, ja ise keelad lapse ära, mulle ütlemast, et Sa jälle mõne nõuu selle Ennu nurjatumaga oled kokku seganud! Kas Sa pääst nõrk oled? Nüüd, kus pulmad ukse ees, teed Sa maja wiljast puhas tühjaks? Mis Sul meele tuleb? Ega Sa kohtlane 'pole!

Peeter (kõhatates). Se oli nõnda katseks — (õrwa poole) Enmol on ka õigus, mis ma sest naiste kist hoolin? (Suure häällega) Ma tahtsin — (läägates) Jäta mind rahule! Kka on Sull wastaturtsuda, kui mina iseene se tarkusest midagi nõuu wõtan. Ma ütlen Sulle: odre lähäb mulle

tarwis ja ma laenan Grastult neid juure kaa weel; küll Sa näed, mis ma neist wälja teen! (küibeldes) Unnekene, meie lähäme odradega rikkaks enne kui teie aru annab arwata!

Anne. Rikkaks? — Waeseks lähäme ja pääst rumalaks ja kõige maailma naeruks, kui Sa ei kuule! Mis Sull' nüüd korraga jälle on pähä pistnud?! Odrad jääwad kogo, kas kuuled? Mina neid wiia ei laje! Kust ma wärsket õlut wõtan ja odra leiba teen, ja — sina kallikene, mo meel ei anna mõtelbagi selle pääle! Kas Sa ei tea, et Märt õhtu oodata on?

Peeter (tõrwa poole). Märt — järane mulk! (kuisatati) See ei puutu minusse, minul on odre tarwis! Männiku Märt? Se on mulle se paras! Mina pole temale midagi lubanud, Sina aga oled see walmistaja. Ja kui Sa tõt tahad teada, mina Maie temale ei anna, las' ta tulla kümme korda! Pole Märt ainus mees maa peal, temal on weel tõine targem kosilane, kes minu kasu ka tunneb, ja mina tahan ja soowin t'a Ennule! Ja täna ma ütlen Sulle, naine, täna on minul odre tarwis!

Anne (maha istudes). Issa pojuke, püha ristike, ta on ifka — odre ja Enno ja Sinu kasu — jampsid Sa? Sa oled jo nagu kinnas tema käe, ja Sinu oma laulatud naine, sest Sa ei hooli enam midagi? Mis Sa siis teed nende odradega?

Peeter (ifka kindlamalt). Beskile wiin!

Anne. Tahuks woi?

Peeter. Tanguks!

Anne. Paljo?

Peeter. Kõik puhas!

Anne. Tule sina Issand appi — wiiskümmend waffa?!

Peeter. Sa tõist wiiskümmend laenan weel juure! Mõlder on lubanud täna kõik wiimast lõpetada — ja — Postimehes ta seisab — ja seda ma tean ise enese tarkusest, ja olen seda oma silmaga lugenud, ja Enn teab seda kaa, ja tema on mulle se paras wäimees!

Anne. Jah, seep see wana paras on, Sa oled ifka

natuke — ma ei taha ütelda mis, Peeter, et Sa ei näe, mis ta Sinuga teeb! Ja Märt? (Püsti tõustes) Kas Sa siis hull oled, mees? et Sa seda õnne tagasi põlgad? Seda Ennu ma oma lapsel (jalaga wasta maab) ei taha, seda ma ütlen Sulle suu fiske! Kas mul juba meelest läinud peab olema, mis ta minuft ütelnud?

Peeter (kiideldes). Anne, ma ei ütle midagi, aga selle forra ta lähäb tõeks!

Anne. Mis asi?

Peeter. Seda ma ei ütle, aga küll Sa näed, kui ma tagasi tulen linnast, paun raha täis —

Anne. Tahma ta wõib Sulle täis olla, ja pää otfas nõndasamati! Peeter, Peeter, ma näen, Sa oled jälle pääst segane, nagu mullu, kui Sa pooled põllud kaapsid täis ajasid, usfidele! Linnas ei olewat kellegil kaapsid maas, ja pärast andsime saja paari kopiku eest ära, ükski ei ostnud!

Peeter (häritates). Wait, naine! Mees on naise pää! Mina Sinu kumumisest ei hooli! Waata mulle riided walmis ja muud midagi! Mõistus on auus asi, seda ma tean ise enese tarkusest! Teie naised! seda ei tunne. Ja nüüd küllalt — ja pea suu! Muud midagi! (Sue.)

3. Anne (üfji).

Sina Jumalukene, ta on tõeste pääst nõrgaks läinud, se mees! Kui ta juba tarkust kiitma hakkab, siis ei ole enam õige asi! Mita Jumal, mis sest nüüd kõik peab saama? Ddrad müüb ära, Märdi saabab minema, Ennu tahab wägise wäimeheks — (Südamet põlastusega) kas t'a hull on, wai? Kas ma seda pean wäimeheks wõtma, kes mo näost ei mõista pihu täit lugu pidada? Ja Märt, kes kaa teab, mis ma wäärt olen ometi, seda ta ei jalli? Kus ta selle ajaga teise niisuguse mehe saab oma lapsel. Nagu neid Märdisugusid mehi puus paisuks ja põõsas paistaks meie päiwil? Ja kufal ise tõisjel kaelas, nagu noorel kufel! Mis ta ometi teeb nende hulga tangudega? Ja Postimees? Kes teab

mis asi seal sees wõib feista, aga mitte tangu sõnumed! Nüüfugune teab ka, mis Postimehes seisab? Aga se on jälle se pagana Enn, kes mulle seda sisse on seganud! Sa Märti, Maie, waesed lapsed, mis neist nüüd peab saama? (pääb wangutates) Ui, ui, ui, kibe lugu!

4. Maie. Anne.

Maie (tuppa tõtates, ahastades). Eit, kas on tõsi? Sumala pärast!

Anne (häbaga ja tõstjelt). Mis asi?

Maie. Düest, rehe alt on isa kõik odrawiljad weskile wiinud! Julane ütleb: tanguks teha! Sa päälegi — päälegi — et ei pea — Männiku Märdist midagi saama! (nutma purstates) Ega se ometi tõsi ei wõi olla?!

Anne (pärast filmapilgu wait olemist). Mis minagi wõin teada, mis täna tõsi on tema meelest, ehk homme wale? Nimetas nagu küll, et ei hooli Märdi tulikust midagi, tahab wägise Ennu wäimeheks! (Wihaga) See on kõige selle õnnetuse kof ja kobrutaja!

Maie. Ennu? Erastu Ennu? Enne ma hüppan ojasse, kui ma sellele lähan! Oma, mis m'e nüüd peame tegema? Pai kulla eit, aita ometi! Sa tead jo ikka nõuu, ja isa teeb alati Sinu tahtmist, eks Sa aja nüüd ka asjad õigeks!

Anne. Jah, se'ep see sassis lugu on jo! Kust otsast m'e finni hakkame nüüd? Kui ta jälle nii hullupöörane on, kui täna, siis löö teda kiwi wasta, ei mõo midagi! Wait, kes sealt tuleb?

5. Märt ja Adu (winadega). Endised.

Maie. Oh ja helde Sumaluke! (kargab õue, ilma Märdi hoidmisest hoolimata.)

Märt. } Tere lahked pererahwas.

Adu. } Soowime tere õhtust!

Anne. Tere Jumaleme! (õrwa poole) No nüüd on asjad õiged! Suba n'ad seal! Mis ma ütlen neile nüüd? Madu (õrwa poole). Ma oleks parem kes teab kus! Olen küll wallaametnik: a' kui sest aga hääd wäljatuleb! Peeter oli karune nagu ohakas õues! kargas mo pääle — aga mis ma Märdi sõgedaga teen? Ei jäta jo järele!

Märt (Zeda tõugates). No Kure-onu!?

Madu. Muidogi, muidogi, Märt! (tõhates suure häälega) Oleme wist siin ikka Mäeotsa talus, jah?

Anne (niisamuti). Külla'p wist! (õrwa poole) Pitt sirge pois, nagu (ohkab) neid mo omal käis, mo ilusal päiwil —

Madu (suure häälega). No muidogi, muidogi, eks ta ole warsti näha: nii file ja wile kõik, nagu munakoor, ta on kui Mäeotsjal. (argsalt õrwa poole) Kui seda Peetert aga ei tule?

Anne (ise paika). Selle tahab ta kojo saata? Püsti rumal! (suure häälega) Eks lahke külarahwas istu ka maha? Wiivad jo muido meie pererahu kottu ära! Kaugelt tulijad wist?

Madu. No eks ta nüüd ole, — olge terwe, — meil nago fiibe kiiir taga, (ise paika) liiate minul! (Suure häälega) Dtsime jo seitset pääwa siit mo seltsimehe kadund kanapoega taga, ei taha ega taha leida! Ehk siit lahke pererahwas juhtus kogemata nägema?

Anne (tõhates). Hmbm! (õrwa poole) Ei, mina teda ära ei saada! Ei tea, kas tal tuleb elades seda õnne tagasi! (Suure häälega) Ei nüüd tea ühti: mis nägu siis ta peaks olema? Wist

Hallid hiuksed härmatawad,
Nokka norgus norrutamas,
Seened kortsus kätte külges,
Salust wäeti ta, wõimata? — Ise wist ikka
olen, ae?

Märt (ette poole). Perenaine, parem eite,
Kanapoja kaswataja:
Ei ole hiuksed härmatanud,
Ei temal nokka norrutamas!
Tihase tiivad kätte külges,
Tallad tuulella tulijed!

Anne. Nüüd ma tean: Bist on meie pere lombakas Karja-Mari? (ukse poole) Mari ae, kus Sa oled? Kosilane kodu!

Märt (ette poole). Ei ole Mari marjukene,
Mulla Madise maasikas,
Liiva Hannuse lilledilme —
Kaunim mo kanapojuke!

Anne. No kes ta siis peaks olema? Nüüd ma siis ei tea muud ühti kanapoiga meil olewat, olgo siis —

Maie (tuppa tõtates). Eit ae, taati Ennu tulewad! Mis nüüd?

Madu (kostubes). No nüüd! —? Oh ja heldeke!

Märt (Maie käest kinnihakates).

Siin minu kaunim kanapoega,
Tarre tarka talitaja,
Dae ilusam ehtedis — (Bõtab kosjamiinad wälja).

Maie. Oh, Märt, see on jo nüüd üsna tõine asi —
Sina ei tea — (väägib ruttu temaga).

6. Peeter. Enn (dne ukse taga). Endised.

Peeter. Kas koormad juba läinud?

Enn. Juba ees teel!

Kure-Madu (tõrwa poole). Mis ma's nüüd walla-ametnik enam siin teen? Muidogi, muidogi, mull jo muud tööd! (Poeb wagusti due, niipea kui Peeter ja Ennu tuppa astuwad.)

Peeter (Tee-ülitõnd selgas, piits käe, Enn tema taga). See on — tuhat ja nelja! se on üks killawoor! Mis Sa arwad, Enn, millal tagasi saame?

Enn. Homme juba, kulla Peetri-õnu! Sa siis, — tuletage meele, mis Te mulle olete paberis kinitanud, et ma Teie wäimees olen ja —

Märt (hüüab). Wäimees? Mis? Kes? Tema?

Peeter (teba nähes). Kes siis —? Ah so, Männiku oma! Hm, hm! (Annele, isepaika) So Sa tale juba oled ütelnud?

Anne (niisamuti). Mis mina temale pidin teadma

ütelda? Eks Sa jo iseenast nimeta pääks! Katsu nüüd iseennast aidata!

Märt (ette astudes). Mäeotsa peremees, ma olen siia tulnud, Teie teate küll, kuidas ja kelle loaga — jo ma tahan ka hea meelega halli pääd auustada — aga olge nii head, seletage mulle ära, mis Teie ja — (Ennu pääle näidates) tema sõnad esmalt tähendasiid.

Peeter (hädaga). Mis, — sõnad?

Enn (kõrwa poole). Kui ma üniid ei aita, siis ta wiiskab kõik jälle jopas sisse. (Suure häälega, wanameest küünarnukaga puuska lükates) See ei ole Sinu asi!

Peeter (südame rindu wõttes). Ja muidugi: Se ei ole Sinu asi!

Märt (Enno poole). Sinuga ei ole mul tegemist, pea oma nõuu enesele! (Peetri poole) Kuidas? Se ei ole minu asi? Esimalt wõtate minu kofilase lahkestest wasta, lubate mind tulla, kõik jutud räägitakse ära — korraga — nüüd —

Enn (nagu ülemaal). Ütelge ometi, Peetri-onu! Muidu jääb wõit temale! Eks Teie ole peremees? (Suure häälega) Naiste lori ei ole mehe sõna!

Peeter (nagu ülemaal). Ja muidugi, naiste lori ei ole mehe sõna!

Märt (wiisuga Enno poole). Kas ma Sind küsin? Kas ma Sinuga räägin? Tead, tunned Sina ka, mis mehe sõna on? Rahule jäta meid! (Peetri poole) Kui palju siis õigel mehel sõnu on, Mäeotsa peremees? Ma usun, üks ainus ja sellega ta peab õige ettewaatama — nõnda olen ma ikka kuulnud wana rahwa suust. Seda mis mul on, olen ma Teie Maie kätte uskunud ja tema on oma sõna minule annud ja nüüd tahate Teie et meie seda peame murdma — mikspärast? Mis kurja ma Teile olen teinud? Ja selle inimese pärast siin, keda Teie sugugi ei tunne, tahate oma lapse ja minu õnnetumaks teha? Aga Mäeotsa peremees?!

Anne (tiigutub). Ta loeb nagu raamatust! (PaHANDATES) Häbene ka, Peeter!

Peeter (kahe wahel). Aga — Märt — kust ma teda ei tunne siis, ometi ta on mulle — ja ma ei —

Enn (wihas tõrwalt Märbi poole). Dota, ma tahan Sulle näidata, kes se inimene on! (Peetri poole, teda tõrwalt tõmmates) Kas Te ei näe, Peetri-onukene, kui kawalad n'ad on? See on jo se nõuu, mis n'ad Teie selja taga pidanud! Särane mulk! Eks Te tea iseene se tarkusest —

Anne (teda tõiselt poolt tõmmates). Peeter, Sa oled esimine juhm, kui Sa kase käega kinni ei hakka! Nuttu ometi! Peeter (häda täis). Aga — aga —

Märt. Mäeotsa peremees! ärge kustutage ühe sõnaga paljaks, mis taewa Taat nagu lilledõhnaga meie südame-tesse märkinud! Mina armastan Teie Maie, tema armastab mind: andke meid kokku, siis saab Sumal Teid õn-nistama ja meid ka! Mul on jo, tänu Sumalale, seda wara niipaljo küllalt, ja otsin ka päriskohta enesele osta nüüd —

Anne (nagu ülemaal). Oh kui haledaste ja ilufaste ta seda ütleb! (nagu ülemaal, Peetrit tõmmates) Kas Sa ei kuule, mis ta päriskohast ütleb? Mis Sa ootad weel?

Enn (nagu ülemaal tõmmates). Wist ta ajab Teid tõist- korda koha päält ära: Särane mulk!

Peeter (wihas tades, kisub ennast lahti). Wait nüüd! So? Wõi mina pean nii rumal olema, et ma sest kõigest aru ei saa? Teie libekeeled ja petised! Nüüd ma tahan teile ütelda, mis ma tean iseene se tarkusest! Sina Märt, pühi oma nina puhtaks: Sinust mul wäimeest ei saa, kui — enne kui ma minupärast jälle Mustel elan! Nii wähe kui se tõeks saab, nii wähe Sinule Maie se abikaasa saab!

Maie. Oh ja minu heldene pohjatu Sumal!

Peeter. Waata! See oleks Teile paras! Siin on minu wäimees, siin Erastu Enn, — ära Sa hulu ühti, Maie, se ei aita Sulle midagi. Sina ei tunne ise oma õnne, aga mina tean iseene se tarkusest, mis Sulle hea on! Rae imet: särane mulk! Mulgid on kõik petised, kõik puhas, seda Sa tead, Märt, jah! Ja nüüd, minu sõna jääb pääle! Nüüd ma sõidan tangudega linna ja kui ma tagasi tulen, nelja nädala pärast on pulmad! Minul ei ole Män- niku wara ega wõimust tarwis, küll Teil tõusewad filmad pähä, miks ei! Seda ma teen kõik iseene se tarkusest. Ja nüüd wait kõik ja kasige igauks oma teed. Enn tule, ja

Ann waata, et sa maja korral hoiad seniks! Särane — mull! (Uksest öue.)

Enn (ukse pääst tagasi tulles, hirwitab). Ahähäh, kas möös? (Maie poole) Se on So põidrajutu eest, kullerkupukene, ja (Anne poole) se on Sinu „punaspää“ ja (Märdi poole) se on Sinu „selle inimese“ eest! Dodake teie!

Märt (südame täiega). Sina sõrme (sana kinnipidades) Weel ei ole päike õhtul!

Enn. Ohjad on minu käes, nüüd mina sõidan! Seda pudru sööge ära, mis mina teile tangudest nüüd feedan! (Öue.)

7. Endised, ilma Peetri ja Ennuta.

Anne. Püsti hull! Ja selle nõgesepõõsa käes? Sina armas Sumal!

Maie (nuttes). Märti, eite, mis nüüd saab? Enne ma hüppan ojasse, kui ma Ennule lähän! Oh Sumal, Sumal!

Märt (teda kinnitades). Ära nuta, lillekene, mis Sa kulutad oma ilusaid filmaterakesi! Ehk saame, tuipoeg, sassis asjust ometi weel jagu.

Maie. Märta, — ega Sa nüüd minu juure wist ei jää? Kas ei, Märta?

Märt. Aga pääsuke — mis Sa nüüd räägid? Kas Sa paremat minust ei tunne?

Maie (wagujemalt). Aga — isa sõimas jo kõik —

Märt (molti pigistates). Kõik mulla petisiks — seda ma tean küll.

Anne. No — se — se oli rumalusest ja — äkilisest meelest, Märta, — mis Sa sest hakkad tähele panema ka!

Maie. Sa rikkust mull ka ei ole Sulle kaasa tuua!

Märt. Ole wait, Maiekene, mo maasikas, ära ahasta! Sa lähäd mulle kallimaks iga minutiga, — ja minu nõtkumisest ärgu olgu Sull hirmu, kui Sa aga ise juure jääd. Mis auus mees se on, kes nii esimese müüri ees juba tagasi pörkab? Enn otsib julget südant ja wõit jääb wahwa

kätte; ara järele ei jookse kellegi kullajoon! Mina armastan Sind, ja Sina mind: nüüd tahame seda kõige maailmale tunnustada.

Anne (üigutub). Oh Märt, Sa räägid nagu prohvet! (kõrwa poole) Kui ma ometi seda poissti väimeheks saaks! Sa veel se päristalu!

Maie (hellaste). Minu Märdikene!

Märt. Aga nüüd seletage mulle, mis tangupudrutüü se oli, kellest nad kõnelesid? Sest ei saanud ma sõna aru.

Anne (pahandates). No eks ta ole jälle mõni mõistmata temp! Laske 50 wafka odre tanguks teha, Enn laenab tõist niipaljn tale juure: hind olla linnas hirmus suur, Postimehes seista kõik — Enn esimine awitaja — oh mo süda ei kanna rääkidagi!

Märt. Postimehes? seda ma ometi ei usu! Kus kohas? Näidake ometi? Pole ma sest midagi näinud!

Maie. Seal ta seisab laua pääl! (toob lehe kätte)

Märt (silitab tänuks Maie pääd). Kanapoeg. — (Dists lehest.) Kus ta on? Prantsusemaalt — Türgimaalt — ah sääl: „Kaubahinnad!“ Ruffid, nisud, odrad — kõik igapäised hinnad! „Püt punast soola 9 rubla — kop.

„Püt tangu „ 8 „ 20

— Tule Sumal appi, — ega ta wimati seda 'pole — ?

Kaised. Mis seal on?

Märt. Kui ta — (naerab) ahahah — se oleks ilus tüü!

Kaised. Aga üttele ometi —

Märt. Siin seisab: „Püt punast soola 9 rubla
„Püt tangu „ ja tangu
taga kaks tillufest täppi — 8 rubla 20 kop. Reed täpid tähendawad ka soola: seda ei ole peremees teadnud, et tangusool 8 rubla 20 kop. püt maksab, mite odratangu. Nõnda on lugu!

Maie (kostund). Aga Sumal hoidku — ja se sada wafka tangu nüüd?

Anne (nagu käest ära). Oh ma olen ifka ütelnud; tema weab meid kõik korra õnnetuse sisse! Sina heldene ja õnnis-

tegia — mis nüüd meiteft saab? Sada waffa — sada waffa tangu! Kes ostab selle ära? Sa Emm, oh see Emm! Et fufi teda fööks!

Märt. Wait, wait, wagufi nüüd ometi; afi ei ole õnneks nii hirmus, kui päält näitab, muidu ma ka nii rahul ei feifaks! Muraku mölder oli täna wara meil, otfis tanguks odre nagu tulega taga: ta olewat lubanud linna kafarmu läkitada ja odre nüüd ei kuskilt saada. — Sa mul tuleb weel üks tõine nõuu meele — kuidas see oli? Nii wähe kui ifa jälle Mustel saab olema, nii wähe pidada Maie minule faama? (Langeb mõtetesse.)

Maie (halebalt). Seda ütles jah!

Anne. Mis pääle Sa mõttled, Märt, ae!

Märt. Tulge lähme, ma räägin Teile, mis nõu mulle on tulnud! Kui kõik käfi käes awitame, ehk leiame fassfis lõngale ometi weel aru kätte! Emm on ime tark ja kawal tahtnud olla, aga õige meel kannab enamiste kauge- male, kui kawalus, see on ka tõssi. Tule, Maiefene.

Anne. Aga kui selle Emmule lõfsu leiaks, mis teda peab: Sumal hoia küll raifkamife eest, aga ma annaks warfi fandile 3 kopikat korraga! Tõeste, jeda ma teeks!

(Kõit rehentfeti wälja.)

S. Adu (õuentfeti) ja Jüts (rehealuife ukfeti ettewaatlifult tulles).

Adu. Tühi kõik?

Jüts. Redagit ei ole?

Adu. Walla ametis ma olen, ja kirjutaja käskis järele kuulata, kas jeda Emmu fiin ei ole? Kaugele nad küll läinud peaks olema?

Jüts. Linna, tangudega. (Nukralt oma pafstid waabates) Kure-taat, müüd need mied pafstlad lähwad jälle warna otsa. (Säeb jalgu.)

Adu. Muidugi, muidugi, — woi sooh? Kuidas nii?

Jüts. Jah, ifa tuli küla ees wanfris wasta, pää oli punane pahandufest, Emm istus ees, — (jüdametäiega) selle ma uputaks wee pange ära!

Uadu. Muidugi, — (Roomides) uih, uih, kui inetu! Millal mina Sinu ees nii räägin, ja olen walla ametnik!

Züts. Jah, Kure = onu, Sinul ei ole kaa nii uusi pastlid kaotada. Mina tulin koolmeistrilt — (kurvastust unustades, ruttu): kas tead, Kure = onu, need tillukesed täppid soola all tähendavad ka jälle soola, tanguga kokku „tangusoola!“ Koolmeister ütles.

Uadu (mötetes). Jah, jah, laps! (Kõrwa poole) Ma võiks poisi käest küsida, ta ometi wist teab kaa —

Züts (kurwalt jutustates). Sa nüüd ma pean need uued pastlid kaa jälle jalast ära wõtma. Enn käskis ja hirwitab ise! Mis Ennul käskida on minu pastalde pärast? Aga isa taples kaa weel, et ma pean lobasuu olema, ja ma olen ometi Maiele üfki ütelnud, ja kas Maie ei ole fiis minu õde? Maie on minu õde ja mina teda aitan. (Miputab pastlad warna otsa.) Nüüd nad jälle ripuwad säääl ja Enn hüüdis wankrist, et ma enne ei saa neid jalga, kui tema ja Maie pulmal. Põidlapurustaja! Siis nad igaweste jääwad sinna! Teda Maie ometi ei wõta!

Uadu. Muidugi — ei tea, ära Sa ütle kaa! (salaja) Kuule Züts, kas Sa ei ole kuulnud, Märdist ei saa jo nüüd midagi, Maie wõtab Ennu?

Züts (kindlaste.) Ei wõta! (Zulge janaga) Kure = onu, feda Sa usu, fiis jagu minupärast säääl neid pastlad Sinule, kui tema Ennu wõtab; — mitte ei tee feda!

Uadu. Muidugi — no, no, ära Sa ütle! Tütarlapse meel on nagu kõrkjas tuule kae kaldal, ei tea, ei tea! Aga nüüd ma lähän waatan, mis tuhina pärast see kirjutaja feda Ennu taga otsib. Eks ma ole jo — hm, hm, — wallaametik! Aga usu, poeg, feda Sa weel ei tea, tütarlapsi ei wõi iial uskuda. (Uksest õue.)

Züts (teda saates). Ennu ta ei wõta! (Ukselt tagasi pöördes, säeb sõrme nina otsa, pool argseft) Aga, a — kui ma need pastlad ometi ülekaela lubasin? Tühi neid tütarlapsi teab! (Wälja.)

9. Märt (tuleb õuest).

Kus ta on? Maie pidi tulema, et m'e selle asja üle weel sana faks seletame. Saab ime pärast nähä, kas ei peaks wanamehe mulgiwihast jagu saama? See tuline sõimunimi! Sest pääwast saadit, kus esimine Willandi kuub Mulgi talust tuli üle meie maakonna raja omale kodukohta otsima, on sada lopsu ja wopsu pääst pähä lendanud ja rusikad rusikaid kaalunud selle nime pärast; aga et wiha tema kandjate wasta weel faks südant nii õnnetuse hirmu alla saaks panema, seda küll wist paljo mitte tänini ei olnud. „Petisiks“ nimetas meid wanamees kõiki? Argu tulgu mulle seda ükski muu üttelema, kui Maie isa, kellele seda tütre ja sellepärast andeks annan, et ta ise ei tea mis ta suust ütleb! Nad wõiwad uhked olla meie pääle; sest kusaqil ei jünni nimetamise wäärt tegu meie maal, kus mitte mulgi pää ehk käsi töös juures ei ole! Kes warem sängilt wäljatuleb, see alewamalt astub, aga sellepärast ei ole aegutaja weel õiguselkandja! Miks on mulgil rohkem jõudu? Seest, et tal rohkem pääd on! Ja kust tuleb tal ärgem meel? Usinamast koolikäigust! Kes aga ei wiitsi pääd wäsitada ja kätest üksi arwab küllalt olewat, ehk hoopis, kus soola tarwis, kõik maailma tangu täis ajab — see ometi ärgu arwaku mulgi sõimamisega kõik soola maailmast ära kaotawat! — No — siin ehk ajame asjad weel joonele, sest wana Peeter on hää mees muidu ja ei saadaks melega oma last mitte õnnetuse sisse; aga see Enn! Kaugele seda weel tigeus kannab, seda teadku see ja tõine! Aga Maie ma ometi tema küüsi katsun peasta! Aga kas ta ei tule weel? Maie ae, maasikas, kuhu Sa jääd?

10. Maie. Märt.

Maie (pooles arguses). Siin olengi, Märt, — aga kuule Märt, see asi teeb mulle ometi pääwalu, — ei ma usu et ma neid sanu suust wälja saan?

Märt (südamelikult). Mis sanu siis, roosivõetene?

Maie (nagu ülemal). No et ma tahan — Ennule minna — ja kõik seda muud, — ja see on ometi sula wale ja ega ma ometi ei taha sugugi!

Märt. Lõoke, lilleke, nii kõwaste Sul pole ja ka tarwis ühti seda taadile töötada; kuid aga moka otfaft natus! Seda on jo meie nõuu juure tarwis!

Maie. Ja ise ma ütlen Sütsile iga pääw: et ei pea mitte waletama — (pääb wangutates) küll Sa näed, Märt, ta lähäb nurja!

Märt (wagufi). Siis pead Sa tõeste Ennu wõtma, kui nurja lähäb. Tõist nõuu ei ole.

Maie (ehmatates). Oh Sa heldeke — —! (tindlalt) Kas tead, Märt, kirjuta mulle need sanad, mis ma isale ütlen, siia paberi pääle ülesse, siis ma õpin nad pääst, siis lähäb ehk ennemine.

Märt. Waat' ae, mis ilus nõuu! Minugi pärast! Kus pliiats on?

Maie (toob pliiatsipulga seina prao wahelt). Siin.

Märt. Nõnda, maasikas! (ütles kirjutates) „Armas taat, mina olen koolis kuulnud, et peab isa jana kuulma ja ma tahan sellele minna, keda taat omast tarkusest mulle annab!“ Kas seda saad üle keele, kanapoeg?

Maie (tes üle Märbi õla waadates kõik sanad järele ütelnud). No ta on nüüd küll — kui ma aga ei hirmu üteldes?

Märt. Eks eit ole jo ka meie nõuus, Maiefene, ole hülge! Usu mind, Sina minu armsam õis: südame sidemed on taewa taadi enese kasvud, nende ees nõrkub maapäälse taatide wägi! Lase nüüd ma lähän eest ära, enne kui isa koju tuleb; ja kui ma tagasi tulen, siis on wiimne järg jooksmas! Hääd terwist niikauaks! (Armsaste Sumalaga jättes, õue.)

11. Maie (ükski; siis) Süts.

Kus on paremat weel ja südamikumat ja — ilusamat, kui minu Märt, nimetage?! Nad ei teadnud ükski nõuu: minu Märt on targem kui nemad kõik! Ja muidugi, Sumal wist meid aitab, ta peab jo ise aru saama,

et ma ilma temata ei mõista elada! Kas ei oleks mõni
 tõine juba kümme korda mind waest mahajätnud selle pääle
 mis isa temale ütles ja ega ma ometi rikas ka ei ole? —
 Aga ma tahan ka teda auustada ja armastada selle eest
 eluotsani kui oma suuremat ja ülemat wara — aita taewa
 Taadike, et ma seda töotust iial meelest ei unusta! — —
 Aga nüüd se Ennu lugu? (Wõtab paberi kätte) See on siis:
 (Süts pistab pää rehe alt tuppa ja jääb kuulatama) „Mina siis wõ-
 tan nüüd, hm, Ennu kahe käega, keda taat iseenele tar-
 kusest mulle annab!“ Nõnda on ja nõnda jäägu. Läki
 nüüd walmistama! (õue uksest paberiga välja).

Süts (tuppa tules, ammuli suuga). „Mina siis wõtan
 Ennu kahe käega, keda taat —“ Sina kallis heinakuu il-
 make! — Sa esti tahtis rehealusel filmad pääst nutta!
 Sa kas se on minu Maie? Sa ta ütleb, et ei pea mitte
 waletama? Sa mis ta siis enne nuttis? Sa nüüd wõtab
 „kahe käega?“ Sa jah, Kure-onu ütles küll: „Ei tea, ei
 tea.“ Dh ja nüüd minu uued pastlad! Dh mis ma ometi
 nii rumal olin! Kure ütles küll: tüdrukud on nagu kõrred
 tuule käe! Nüüd on nad läinud! Dh seda tulist kahju!
 (Pastalde ees, haledate) Minu jalga teid küll enam ei saa!
 (Pahat meele) Aga seda ma ütlen ka: kui nad tüdrukud nii-
 fugused on, siis ma kosja ei lähä, mitte elades, ei Aluste
 Annele, ega Saare Tiule, ega kellekile! Dh minu ilusad
 pastlad! Usna uued! Nüüd ta wõtab teda „kahe käega!“
 Wa' põidlapurustaja — püüii!

(Sülitab ja pöörab ümber. Wahekate langeb maha.)

III.

1. Peeter (üfki, istub mures laua taga; fiis wõtab meeled koftu).

Sah, mis se norrutamine aitab kõik? Ubi ma ei tea ometi! Niifugune tuline päälui! Tema kõrilõikaja. Kas ma oleks elades seda temast uskunud! Unneks weel, et naised kottu külasse läinud; kui ma seda kisa oleks pidanud wäljakannatama! Ja kauaks ma salgan neile nüüd? Oh sa sadawääriline kurjategia! Dot, oot, seal ta on ise! Sina petis koer —! (Käib möda tuba, süda täis.)

2. Peeter. Enn (uhke ja upsakas, piip suus, müts pääs, läed taskus, kõneleb suure suuga).

Enn (isepaita). Seda ma ometi teaksin, mis se wallakubja mutikas, se Kure-Madu, minust on tahtnud, et ta mind senini tagaotsinud? Eks weel panewad mind wallaametiise mo riffuse pärast? Küll nad peawad mind kõik kartma hakkama, küll ma neid nõelan! Ja weel need siit rahwas — (ümberwaadates, näeb Peetert) Waat soo — (suitsutab piipo) pepap — no, Mäeotsa wana, oled ka jälle koju tulnud? See on hea tahtsin — pepap — Sind küsida — mis ma pidin ütleva — pepap — kus siis Maie on? Tarwis nüüd ka — pepap — kirikumoisja minna ja pulmile walmistada — kauaks ma enam votan?

Peeter (südame täiega). So? Woi pulmile? Wiimane päälui Sina! Kus mo obrad? Mafsa wälja mulle raha nüüd, mis ma maha olen wiskanud Sinu nõuu pääle? Sina jalakoi! Ja mis Anne nüüd ütleb?

Enn. Mis? Keda Sa tohid sõimata siin? Mis nõuu olen mina Sulle annud? Eks Sa ole wana küllalt, ise teadma, mis Sa teed? Kas mina Sind wõifin sunnida, kui Sa ise ei tahtnud. Waata wana narri! Kas Sa nõnda mind tänad mo hääteo eest?

Peeter. Häätegu? Näita mulle oma häätegu wälja, Sina esimine kui angerjas? Kes mulle teadis kõik ettearutada Postimehe seest ja kes mind tagasihutas tulise tuhhi-

naga, kõik mo maja tühjaks tegema — mispäraft? Ise enese naeruks ja kõige maailma hirvitamiseks! Sina'p se olid! Sina üksi, Enn, keda ma uskusin niisama ja enam kui ise oma last! Sää! need 100 warka tangu wedelewad nüüd jälle rehealusel: söögu ma ise neid, kui maitseb — (Enn naerab) hirwita Sa weel, Sina —! Se on Sinu töö! Ja nüüd Sa räägid weel pulmist kõige selle pääle? Ma peaks wist pääst nõrk olema, kui ma Sulle weel oma lapse annaks selle pääle! Ja mis Anne nüüd ütleb?

Enn. So? Wõi mina pidin nende kawaluse lehe sees wäljalugema ja Sul enesel polnud pääd otja tarwis ühti? Mis cest siis So omad filmad olid, kui Sa ei näinud, mis need täpid jää! all tähendasid? Ja se on mulle ka üks tont puhas! Tahtku ehk tahtmata, minule üks hull kõik! Mina Maie wõtan ja katsu, et pulmad ei anna odada, nagu m'e olime ärateinud enne sõitu: nelja nädala päraft olgu möödas!

Peeter. Seda Sulle weel tarwis, se kuluks Sulle weel ära! Selle pääle ära Sa loodagi! Nüüd aja aga tüiste kaela, mis So oma angerja feel teinud — aga wota seni! Kas Sa ise mulle ei ütelnud: et meie aga teeme naiste hirmutamiseks kaupa ja et kui ma ise ei taha, siis olgu niisamati? Ja kui tüdruk Sind nõnda kõigest hingest ihkaks, kui ta Sind põue põhjast põlgab: Sinule ma teda ometi ei annaks, ei elades!

Enn. Kuule, Peeter! (Kõrwa poote). Dot', wot', küll ma Sind padjapehmeks saan! (Suure häälega) Ära Sa aja mo südant täis, muidu Sa näed weel!

Peeter (Ita wihasemalt). Mis ma näen weel? Mis mulle weel nähä jääb? Kas Sa einaft pole mulle weel näitanud küllalt? Sina häbemata! Kuida Sa kõneled mo wana inimesega, mis? Kas ma pean Sull müüti pääst mahakiskuma wõi? Sina.....!

Enn (niisamati). Kuule, kas Sa näed ise kelle ces Sa räägid, wanamces, ae? Hwia oma suud, muidu ma tahan kümme imet teha Sinuga!

Peeter (nagu ülemal). Sina, kes mo wilja petnud,

ja Anne ja Maie ja — Sina tahad kümme imet teha minuga ja julged ütelda seda ka veel?!

Enn (niisamati). Mina! Julgen jah! Sinu ja So terwe perega, kui Sa ei kuule!

Peeter. Nüüd ma alles näen, mis huffas loom Sa oled! Maie Sinule? Ma peaks pool elajat olema, kui ma oma lapse Sinu kätte annaks! Katsju, et Sa minema saad, Sina tangusegaja!

Enn. Kuule, Mäeotsa wana: kas annad, ehk ei?

Peeter (käest ära). Ei! ei! ei! Sada korda veel ei! Oma teed kasti ja ära Sa iial enam jalga tõsta üle minu läwe, Sina — Sina — Sina odrapetja!

Enn. Ahahah — seda ma Sulle ei kingi! Tänapäawal veel tulen ma tagasi, täna veel! Ja kui Sa mulle siis mo 125 rubla ei maksja wälja laua pääle lainatud tangu eest, ehk ei anna Maie't kätte, siis on kohus kolm sammum siit! Teie kõik peate mind tunda saama! (õue.)

3. Peeter (üksi, käib ähtlides mööda tuba).

Dh Sina — wiimane — sarwiline! Ma olen ennast — haigeks wihastanud — temaga! Dh kui minu waeße hing seda enne oleks teadnud arwata, et ta särane loom on! Aga Annel on õigus: kui ma tõistest targem tahan olla, siis tuleb ifka, — hmhm — jah, kui ma tahan targem olla . . . .! Aga kas mina teda siledat kassipoega pidin niisuguseks petiseks arwama? Ja nüüd — nüüd — (mõtetes) ma olen teda wihastanud päälegi . . . . (arutsett) Aga kas ma tema pops olen wõi olen ma pere-mees? Senini nagu fula mesi, ei olnud muud kui „Mäeotsa-onu“ ees ja „Peetri-onu“ taga, ja üks „Teie“ kihutas juus tõist taga, et Sul üsna häda käes temaga. Nüüd müts pääs nagu mõnel paronil ja piip pöigiti hammaste wahel: Sina ja Sina, nagu ma tema seakarjane juba oleks! (Mures) Aga mis ma teen nüüd? Ja kui Anne alles tuleb? Dh ma wäeti õnnetu inimene! Ja need 125 rubla, kust ma wõtan need wälja niisuguse ajaga, kus küli

kõigil maas ja laekad, kapid tühjad? Ja Gunn ei jäta, (ohatabes) ei, seks ma teda tunnen! Aga et ma nii hilja teda pidin tundma õppima! Ja mulle ütleb: paber on naiste hirmuks kirjutud! Sina armas aeg! Ja kui Anne nüüd alles koju tuleb? — Ma oleks ka võinud tajasem temaga rääkida, ehk oleks weel —? Aga ta nuias jo ikka Maie pääle ja kas ma oma last temale —? Ma oleks jo hullem kui rongas-isa! Niipalju Jumala werd mul weel pöues liigub. Kui ta on isa lahke näoga õnnetuse sisse wedanud, mis ta siis tütreft enam hoolib? Oh et ma selle Märdi nii ruttu minema saatsin, se oli se rumalam temp! Mulle ta küll on, no aga — Nadul oli õigus: laste südamit peab ikka ka küsima, se on nüüd juba se uus säädus! Nadu on jo wallaametis, tema peab seda teadma! — Oh, ja kui Anne alles tuleb, minu heldene aeg! — (kavalalt) Si tea, kas need kolm risti, mis ma alla tegin, kaa seda kinnitawad? Nüüd ma enam ei usu kedagit paberit! — Kes ostab nüüd selle hulga ära wakagikaupa — ja mina räägin pütakaubast ja — kiriwase (sülitab) pära! Kui ma weel meele tuletan, kuidas mind Drawa kaupmees wastawõttis, kui ma oma suure killawooriga poenkse ees kinni pidasin? Võhki ta oleks ennast naernud ja poepoisid hirwitafid nagu need estimised koerad! Nüüd kõik kinn sest kõla täis, et ma ei oska tangugi lugeda! Ja kui seda alles se kurjategia, se Postimees kuulda saab: ma ei taha äramõteldagi! Siis on mo wäetima nini kõige maailma suus! Rotiauku ma poeks selle häbiga! Ja Anne! Ja Anne! Männiku Märdil nüüd hää naerda! Särane mulle! Aga, oh et ma teda kinni ei pidanud! Nüüd olen ma teda ka wihastanud ja sana ka weel pääle pannud Muste pära: sest ei ole nüüd enam lootust ka! — Maie on lahsti nüüd Gunnust küll, aga selle eest olen mina tema küüsis! Ja kui Anne neid tangu näeb —! Oh häda! Oh häda! — (Atna poole) Tea, kas n'e naised juba koju tulnud? No jah, säält juba Anne tuleb! Uita nüüd, taewa Taadike!

4. Anne. Peeter.

Anne (kõrwa poole) Ahah, sääl ta seisab ja norrutab juba! Wist nüüd iseene se tarkus otsas? (Suure häälega) Ah Peeter, tere ka! Kas linnast juba kodu? No kaup oli hää? Ega Sul enam tangu järele ei ole?

Peeter (kõhatab hädas). No — tere, tere — no fugu ifka nagu on weel!

Anne (isepaita). Ah, „fugu?“ Dige fuur „fugu“ Sull! (Suure häälega) Aga kuidas Sa nii sõge wõisid olla, et Sa mitte kõik ära ei annud filmapilt? Wist mõtle sid meie oma puuduse ja Maie Ennu pulma tarbeks ka minewat, nagu Sa iseene se tarkusest tead? Aga tangu oleks meie jaoks laenata ka saanud ja 8 rubla 20 kopikat püta päält ei tule nii ruttu tagasi. (kõrwa poole) Siple nüüd!

Peeter (kõrwa poole). Ta 'pole weel rehe all käinud ega kuulnud, — oh sa Jumaluke! (Suure häälega) No mis häda siis neil pulm il nii on? Ega ma ka nii meksaline 'pole, et ma teda Ennule sunnin, kui ta ise ei taha — ma olen ka isa ometi!

Anne (kõrwa poole). Kuule, kuule, juba tõine laul suus (Suure häälega) No teadu pärast, eks Sa tea jo iseene se tarkusest, Peeter, ja ega Sa küll ehk ei sunni; aga ta on hää laps ja teeb Sinu tahtmist ja mina olen teda ka noominud, et Sa ifka ütled: mina olla se kuusupunn ja kangekaelne, kes teda ifka kihutas, ja eks Sull ole ka õigus: Enn on nõnda Sinu kasu teeninud, siis ta teenib lapse ka ära!

Peeter (isepaita). Jah, tema'p on se paras „minu-kasu teenija!“ (Suure häälega ja nagu luge des) Meie oleme kõik patused inimesed ja Ennul ka omad wead, omad suured wead, ja kes tohib tõist kobe hääks ehk kurjaks kiita? (kõrwa poole) Kas ta ei mõista weel, ehk mis se on? (Suure häälega) Se on Jumala asi! (kõrwa poole) Selle asjale ma otsa ei tea! Kus siis nüüd Männiku Märt korruga tal mee lest jäänud?

Anne (kõrwa poole). So Peetrikene, kas on nüüd Jumala asi — ja tangud Jumala asi ka? (Suure häälega) No

eks ta nüüd ole küll, ja õpetaja ütleb ka, et naine peab mehe sana kuulma ja Sinu pää, nagu ma nüüd näen, on jo Sumalast iseenesest nii targaks loodud otsa, nagu, hm, nagu ta nüüd on, ja sellepärast ma ütlen ka: et Erastu Enn on meile se paras väimees ja et olgu nagu on siis, ja Sinu sana jäägu pääle!

Peeter (kõrwa poole). Oh ja kallis püha ristike: mis sel naisel on täna? Ega se wist kauaks enam ei jää: ta on jo nagu ärawahetud! Mina „tean iseene se tarkusest“ ja „sana kuulma“ ja — (murefetes) Aga Anne, Annekene, ega Sa ometi haige ei ole ehk — ega Sa ei taha kuppulaska, kui Sul ehk käiwad palawikud pääle —?

Anne (wihastades, ruttu). Mis? palawikud? Kas Sa? (Korruga meele tuletates, lahkelt) Ma olen ifka ütelnud: Minul ifka on se kõige targem ja kõige hellem mees halli taewa all loodud! Kuida ta mind hellitab — nagu kanapoega! Ei Peetrikene, selle korra ma olen südamest terve, ja se on kõik sest rõõmust Sinu tulusa talituse ja kauni kauba üle, ja et mul nii tark mees on! Ja millal Sa siis arwad Ennu Maie woiwat õpetajale minna? Ja kas Sa oled ka rahapauna ilusaste ärapannud? Sina kallise: nüüd oleme jo rikkad! Selle korra „läks tõeks“, Peetrikene! (Ssepaita) Eks nad ole So omad sanad!

Peeter (higi otsa eest pühtides kõrwa poole). Oh sina kallis õnnistus! Mis ma tale ütlen nüüd viete?

5. Endised. Maie (arglikult, õuest tulles).

Anne. Ah näe! No, Maie tule siia laps, räägi taadile ära, mis m'e ifekeskes kõnelesime: (kõrwa poole) Juba ta on, nagu arwasime, ole aga julge nüüd! (Suure häälega) Kuida Sa wõtad, fede isa Sulle annab ja et Sa lähäd nüüd sellepärast Ennule!

Maie (isepaita). Oh, nüüd hakkab pääle!

Peeter (kõrwa poole). Tema ka? Tagaparemaks!

Maie. Ei tea, kui — (Enna poole, kõrvalt) Aga, kui ta mind wiimati töt arwab ütlewat!

Anne (Maie sunnides). No loe ruttu, muudu rikud kõik ära! (Pöörab ära).

Maie (teda hõlmast hoides). Eit, ära mine ära! (Dtsu paberi põuest) Kuida ta oli nüüd? Kõik on mull jälle meelest läinud!

Peeter (tõrwa poole). Minu majas ei ole enam õige asi! Kõik on nad hulluks läinud!

Anne (Maie poole). Sina oled ka üks jänese-saba! No loe ometi!

Maie (loeb suure häälega ja watab aeg ajalt paberisse, keda ruttu selja taha peidab, kui isa ümber pöörab) „Armas taat —“ (Annest finni hoides) Ema, ära mine ära!

Peeter. Mis ae, laps?

Anne (tõrwa poole). No loe edasi!

Maie (nagu ülemal). „Armas taat! —“

Peeter. No ega Sa Crastu Ennu wist ei taha jo, ei?

Maie (ruttu). Ei — (Ema tõutab teda) Ema, kuida se nüüd oli? (Loeb jälle) „Mina olen koolis kuulnud —“

Peeter. Mis Sa oled koolis kuulnud?

Anne (nagu ülemal). Loe nüüd!

Maie. Jah! „Et peab isa sana kuulma“ —

Peeter (tõrwa poole). No nüüd ta on jeda kuulnud! Nüüe tahab ta jeda kuulnud olla? Oh neid koola ka?

Anne (nagu ülemal). Loe nüüd ometi! Eks Sa tea, mis Märt ütles?

Maie. Jah küll! (Suure häälega) „Ja nüüd mina tahan jeda wõtta, keda —“

Peeter. Keda Sa tahad wõtta? Männiku Märti?

Maie (ruttu). Jah, jah! (Ema tõutab jälle) Kuida se jälle —? (Suure häälega) „Keda taat omast tarkusest mulle annab!“ (Hepaika) Nüüd on wäljas! Oh se paberiwilets! (Wistab nurka) Walelik! (Aegsikut) Aga kui nüüd wistu ei lähä?

Peeter (tõrwa poole). Sest saagu tont aru! Mõlemad pöörased!

Anne (suure häälega). No nüüd Sa näed, mis hää laps Sul on ja kuida ma teda olen kaswatanud, et ta on, hm, näo poolest ja teo poolest oopis ma ise! Ja nüüd siis

Peetrike, oleme järje pääl ja wõime pulma wasta walmis-
tada. Paljo Sul tangu weel järele wõib olla ja kus nad
seiswad Sul?

Peeter (häda täis ja keeldes). No mis Sa's pärib, küll
ma amman Sulle ise! (tõrwa poole) Oh ja taewake, ifka need
tangud!

Anne (wihastates, äkitijelt). Sina tahad ise mulle —
(Meele tuletates) Oh so! — No eks Sa tea iseeneſe tar-
kuseft! Mina loodan üsna Sinu pääle! (Rehe alla.)

6. Peeter. Maie (ahjukartſa pääl istudes, kurwastab).

Peeter. Jah, „nüüd ſiis, Peetrikene, oleme järgi
pääl küll —“ ja eks ma tea „iseeneſe tarkuseft“ ja „tema
loodab üsna minu pääle!“ Sina igawene heldus, kelle pääle
ſiis nüüd mina pean lootma, kes ma iseeneſe tarkuseft
midagi ei tea? Uſu Sina naiſi! Esmalt huluwad nagu
hullud ühe järele, ja pööra ſelga, ſiis tõiſe juba piſtaks
põue! Ja kui nüüd Anne aga ei lähä ſuure rehe alla ja
ei leia ſäält? Ja kui aga Enn nüüd ei tule oma tähega:
Sina heldene aeg! Ja Maie ka nagu ſee eſimine wagane
lambatall nüüd istub ſäält? Ma küſin — ei ta ole ometi
oopis nagu ema, et küll wanamoor kiidab — ometi ma
küſin weel korra, kas ta ſiis tõeste jeda Ennu nurjatumat
wõtab? Enne ma teeks kes teab mis wõlga, mis teda
ſelle wõrukaelale ei ſunniks! Hmh, Maie! (kõrwa poole) Märt
oleks ometi weel tõine lugu!

Maie. Jah taat? (Kartlitult tõrwa poole) Aga kui nüüd
ei tule kõik wälja? Ta nimetas Märti paraegu!

Peeter. Maie, pai laps, tule ſiia, ütle ometi —

Maie (nagu ülemaal). Sina kallike — kuhu ma ometi
tahe wiſkaſin? (otsib maast.)

Peeter. Mis Sa otsid?

Maie (nagu ülemaal). Ei ühtigi!

Peeter. Ütle ometi, laps, tule ſiia, räägi ſüdame
päält ära: ega Sa wiſt ei wõi teda ſallida ſugugi?

Maie (tõrwa poole). No jah, muidugi, Märdiſt räägib
nüüd! (Suure häälega) Oh taat —

Peeter (ruttu). Ta on Gulle õiguse pärast ikka wastameelt olnud, efs ole? Ta oled aga filmakirjaks ütelnud, et teda tahad, no jah? Nõnda on? Räägi, laps, wälja!

Maie (õrwa poole). Mina Märti filmakirjaks? (Suure häälega, pool nuttu all) Ei taat, see ei ole tõsi! Mina teda filmakirjaks! Oh sina Sumaluke, kust seda mulle pidi tema kohta meele tulema? Mina armastan teda südame põhjast, taat, juba ammuft ajast, ja wõtan teda kahe käega ja ei ole iial muu pääle mõtelnud ja maha ma teda elades ei jäta, taat, ei elades — enne ma hüppan ojasse — muidu mitte! (nuttab.)

Peeter (ehmatand). Tule Sumal appi, mis asju ta juust wälja ajab! Unnel on ometi õigus: ta on nagu ema! See tahtis ka minu pärast ojasse hüpata korra — aga see on juba ammuft ajast, — ja elab paraegu alles (Maie poole) Maie, laps, mis Sa nutad? Kust mina siis teadsin — ? (Õbine poole) See laps on hull, püsti hull! Selle rõugenäo pärast ojasse hüpata! Kipub nüüd kahe käega, enne ei sallinud filma otsa! (Maie poole) Aga ütle Sumala pärast: mis Sa siis nii kord korralt tõisiti räägid?

Maie. Nagu Sa — iseene se tarkusest tead, taat — (Õrwa poole) Oh et nüüd mõni tuleks, muidu mo jüda ei pea kõik kinni!

Peeter (õrwa poole). So! Juba jälle mo enese tarkus! See maja on kõik täna hulluks läinud!

7. Endised. Jüts (tuppa tungides).

Jüts. Maie, ae, kas on tõsi? Ütle mulle juu fiasse, kui Sa julged?

Maie. Mi — mis asi?

Jüts. Kas Sa wõtad Erastu Ennu, mis? Hähbene ennast!

Maie. Aga — Jüts — pois —

Jüts. So? Kas Sa mulle ei ole ütelnud ikka, et ei pea mitte waletama? Ja kas ma ei tea, et Sa oled Märdile lubanud minna? Ja nüüd Sa pead Ennu tahtma?

See on wale ja kas waletab see warastab, seda on koolmeister ütelnud, ja kas ma nüüd Sinu pärast need uued pastlad pean kaotama? Ja seda ma Sinust mitte ei oleks uskunud — uih!

Peeter (kõrwa poole). See on see esimine tark sana, mis ma täna kuulen! Ei tea, kas see „iseene se tarkusest“ ka peaks olema?

Maie (waigistates). Kuule ometi, Jüts, kuule —

Jüts (paha meelega). Midagi ma ei kuule! Kui Sa nii pime wõid olla, siis ma Sind ka enam ei usu — ja ma annaks parem pastlad muidu Kure-onule ära, kui ma seda Sinust ei näeks!

Peeter (kõrwa poole). Seda poissi ma jätan veel vähemalt tõise küünlapääwani kooli!

Jüts (urijetes). Ja nad otsiwad teda juba kohtuga taga, kas seda Sina wõtad veel?

Maie. Tule 'ä Jüts! (Wüb teda kõrwale ja seletab salaja midagi).

Jüts (suurel silmit). Ptüü —?

Peeter (kõrwa poole). Ma näen nüüd, ma oleks paremine Jütsi käest wõinud nõuu wõtta, kui Ennu käest! Aga mis see nüüd enam aitab?

Jüts (Maie poole). Dota — siis — nüüd ma tean, kuidas ma Sind aitan! Mina olen mees ja need uued pastlad — need saawad kaa! (Tõttab õuue.)

Peeter. No mis tuhja tal nüüd jälle taha tõusis?

8. Endised. Märt. (Pärast poole) Anno.

Märt. Soowin tere õhtust, siit pererahwas!

Peeter. Tere — tere! — (Kõrwa poole) Veel paremaks!

Maie (ruttu wasta minnes kõrwa poole). Tänu Sumalale. Sind läks tarwis! Märt, mina enam sellega õigeks ei saa — kassu nüüd ise korrutada! (Seletab ruttu midagi salaja paberi tüki päale maas näidates, siis idtab rehe alla ära.)

Peeter (kõrwa poole). So! Nüüd lähab lugu veel ilusamaks käes! Paneb nagu tuul pakku tõise eest! Oh teie naised! No, hm, särane mulk! (Korruga) Pea, kui tema wast aitab mind? (Argseti pääd wangutates) Ei usu! Nägu tal tõsine pääs: ta ehk (ehmatates) tuleb selle sõimamise pärast ja süda täis sees?

Märt (kõrwa poole). Peetri-onul kärbes kõrwas sirisemas: ootame, mis tuleb. (Suure häälega) Mäeotsa-peremees, mis ma pidin ütleva —

Peeter (lastelt). No eks tule ometi lähemale, Märt, mis Sa nii ukse ääres seisad! Istu ometi maha, siin on iste! (kõrwa poole) Ega ma ometi nagu karuohakas wõi olla wõera inimese wasta!

Märt. Olge terve, aga mis ma pidin ütleva: ärge kartke, Mäeotsa peremees, ega ma Leid meie endise asja pärast waewama ega wihastama ei tule, see on nüüd otsas.

Peeter (kõrwa poole). No seda ma kartsin, see ka helle juba minu wasta! (Suure häälega nagu ülemal) Armas Märt, ega mina ka nii kerme ei ole kaebama selle üle ja noored rahwas ikka noored rahwas ja mõnel mõttel ka oma õigus Sumalast loodud!

Märt (kõrwa poole). So, so, kae kae! (Suure häälega) No muidugi, Mäeotsa-peremees, ja sellepärast oleme äraarwanud et andke oma tütar pääle kellele iseene se tarkusest teate, mina tema õnnele ei taha risuks ees olla.

Peeter (kõrwa poole). Tagaparemaks! See on nüüd see kolmas: minu enese ja ikka minu enese tarkus! kus ta on siis nüüd? (Suure häälega) Aga Märt, kuule Märt, teie noored inimesed olete ka nagu tulefädemed takkus warsti! Eks Te wõi ka meitest wanadest märku wõtta? (kõrwa poole) Kuida ma nüüd küsin tema käest? (Suure häälega) Waata, kui mina ei oleks nii pittameeleline, ja kui ma ei annaks Sulle — aga se Muste talu? (Iste suuremas hädas) Ja Maie — ja need odrad — ja need tangud — ja Enn — ja — ja — oh mo waene pää on püsti segane otsas kõigest sest asjast!

Märt (kõrwa poole). Seda ma näen! Aga lugu on joonel, nüüd aga edasi! (Suure häälega) Ah, jäl tuleb mulle

meele, wilja pärast ma just Teie poole tulingi! Ma kuulen, et Teil odre peab olema: Kas Teie ei võiks wast müüa mulle? (Anne astub tuppa) Olen lubanud wäe kasarmu linna muretseda üks arwata 100 wafka; aga mo oma ait ei jätku nii pitkalt. Saan hää hinna: 3 rubla wafast.

Peeter (kes poole hingega kuulatanud). Odre? Odre, ütled Sa? Odrawilja? (kõrwa poole) Ja eile minul, eile weel oli!

Märt (pitkalt). Ei, wilja nüüd just mitte walmis peab olema, jahwatatud.

Peeter (nagu ülemal). Ja — miseks? Jahuks wõi?

Märt (silmapilt wait siis wagusi). Tanguks!

Peeter (hõisates). Tanguks? Tõeste tanguks?

Anne (tähemale tulles). No, Peeter, mis Sa siis nõnda kirjendad? (Märbi poole). Meil „fugu“ küll oli weel ise järele, mis mo mees iseenele tarkusest tagawaraks pani, aga seda meie küll mitte ei raatsi ära anda!

Peeter (Anne poole). So? Tagaparemaks? Ikka hullem! (Suure häälega) Miks ei? Miks m'e ei pea naabri Märti aitama, kui tal häda käes on? See on meie ligimese kohus (kõrwa poole) Oh seda naist nüüd siin põigiti ees!

Anne (Peetri poole). Aga mõtle, Ennu Maie pulmad! (Suure häälega) No see on küll tõsi, ja anna siis pääle kui Sa arwad omast tarkusest, Märt, ometi mitte alla 8 rubla 20 kopikat püt, wähem mitte!

Peeter (kõrwa poole). Sina armas ja Isjand — kui ma ometi temast siit eest lahti saaks! (Anne poole) Aga naine, mis Sulle meele tuleb? Kes Sulle selle hirmsa hinna annab?

Anne (Peetri poole). No kas Sul unund juba? (Suure häälega) Jah, seda on minu mees linnast saanud, ja alla selle meie ei müü! (Peetri poole) Kas Sa sellele hakkad „fugu“ kallist wilja äraraiskama, mis meile jäänud weel? Särane mulk!

Peeter (pahandates). Mulk — mis mulk? Aga kuule ometi! Sina ei tea, see on jo kaunis suur „fugu“, mis meile järele jäänud! (Südame rindu wõttes, kõrwa poole) Pea! (Anne poole) Ole Sina wait, Anne, kui mina iseenele tarkusest midagi teen!

Anne (tärgates). Mis? Ah soo? Kas näe imet! Sina iseenele tarkusega mine kassi saba alla! Saab näha, kelle koera Sa kutsud ahju alt wälja temaga — ja — waata meest! Sine pärast!

Peeter (terge südamega). See oli minu õige Ann! Tänu Jumalale, seda ma tunnen!

9. Endised. Enn. (pärast) Maie.

Enn (põrutates). So! Siin Sinu täht, ja nüüd tüdruk siia, warssi, jala päält! Ma olen Sulle lubanud tagasi tulla ja siin ma olen nüüd! Raha wõi Maie! Ruttu! Dtsi!

Anne (imestatas). Aga Peeter, mis see siis on?

Peeter (arg ja kohtuni). Oh ja helbene aeg, nüüd lähab tõeks! (kahtlates) Aga Enn — mis Sa siis nüüd? — Wõta ometi aru pähä — anna aega, kuni ma otsin raha!

Enn (nagu ülemaal). Mitte minutit! Mina tahan Teile näidata, oodake aga! „Dtsid?“ Sina wana petis! Nagu ma ei tea, et Sul punast kopikat ei ole kodu! Maie siis wälja! Seda ma tahan! Sinu rahast ma midagi ei hooli! Wälja tüdruk!

Märt. Mis asi see on?

Anne (argseft). See on jo hoopis tõe-asi, Jumal hoidku!

Enn (nagu ülemaal). Oh Sa usud, et ma nalja pärast ja naiste pärast aga kirja panin? Ei, wenike! Kohtu abiga, kui muu nõuu ei aita! Mis seisab siin?

Märt (ette tulles). No mis seisab siis siin?

Enn (pilgates). Oh oled Sina mulk ka siin? No loe ise nüüd, mis asi Sinu silmaterana enam ei päästa minu pihust! Maie ae — (ukse poole) siia Maie!

Maie (tuppa tulles). Jumala pärast, mis siin on?

Märt (loeb suure häälega). „Ja kui ta mitte seda raha, 125 rubla, Ennule jelsamal pääwal wälja ei maksja, temale kui auusa mehele peab oma tütre Maie jala päält kaasa andma, et temaga õpetaja juure lähab, laulitse pärast. Seda ma luban kindla sanaga, Mäeotsja Peeter Pint.“ Kolm risti all. Õige kõik. (Wistab paberi laua pääle).

Maie. Issa pojuke! (Langeb istme pääle) Mis see tähendab, eit? Eit, mis see on?

Anne (kohkud). Mina olen niisama tark! Oh ja Sumal, ta on weel mõne kõrwalise tembu walmis teinud!

Peeter (arglikult Märdi poole). Ja kas need rüstid makstawad, Märt? Ütle õigust, Märt — Sind ma usun!

Märt (siibedalt). Jah, nüüd usute mind, peremees! Miks nad ei pea maksuma? See kawal kõis siin on targem olnud: ei usaldanud mitte Teie mehesana üksi, tegi warsti kirja walmis! Seda ma mitte ei oleks Teiteft uskunud, et oma lihast last kontrahiga ärakauplete! Seda ei tee mulgid mitte!

Maie } Mis?

Anne } (ühtlase). Kuida?

Enn (tapeldes). No kas saab wahest?

Peeter (häbas). Aga Enn — aga Märt — Sumala pärast — kuule Märt, see oli jo tema üteldes kõik filmafirjaks ja nüüd, kui ma nägin, mis loom ta oli ja et Maie teda siiski kahe käega tahab —

Maie } Mina? Teda?

Märt (ühest suust). } Maie? Ennu?

Enn } Mind?

Peeter. No kas Sa mulle nuttes ei ütelnud paraegu?

Maie. Ennu? Enne ma hüppan ojaäse!

Peeter. Väle juba? Oh teie naised hullud! (Pääs kinni hoides) Oh mo waene pää otsas!

Enn (Maie poole). Küll ma Sind kinnipean, kaunistene, et Sa muiale ei hüppa, kui minu hõlma! Tuled Sa, ehk ei? Tõie kõik peate mulle äratasuma, mis nad tõised minu südame on sappi täis ajanud! Siia! (Tõmbab Maie oma poole; sel filmapilgul lendab ta ise Märdi kae läbi tagaspiibi ja õueuks läheb lahti).

Märt. Tagasi, tigepõis!

10. Jüts (tõttab tuppa. (Pärast) Kirjutaja ja Kure-Madu.

Jüts (Maie poole joostes, Ennu vastu) Sina —! Kas Sa jätad mo Maie rahule, mis? Dota! Sinu pärast ma oleks teda kõige uue pastaldega kaotanud. (Maie poole) Tule ä', Maie, juba nad otsivad teda taga, ma olen ütelnud, et ma Sind aitan, ja mees peab sana; ja kui kirjutaja küsis, kus ta on, warssi ma ütlesin: „meil!“ Kae, säält tulewadki! Dota nüüd!

Kirjutaja (suur paber käes). Kes on siin Erastu Enn? Taluperemees? 24 aastat wana, poisimees?

Kõik. | Tema säält!

Jüts. | Tema, säält, pai kirjutaja!

Kirjutaja. Sind m'e otsime! (Loeb) „Nekrudi komisjoni nõudmise pääle käsib Arusaare wallawalitsus igaühete, kes talupoega Erastu Ennu näeb, keda wannutatud tunnistajate sõna järele nähtud iseennast wigaseks tehtawad oma parema pöidla maharaiumiseega, — et ennast kroonu tenistusest lahti petta; — sedasinast kroonu ja walla ülekohust petjat ise ehk külakasaka abiga, kus teda nähakse, jala päält kinni wõtta ja kohtu kätte teenitud nuhtluse ja pettuse palga alla heita! Arusaare kogukonna kofas,

Wallawanem D. Kaas.

Kirjutaja M. Patterfon.“

(Kõik wait. Enn on järk järgult madalamasse langenud.)

Kirjutaja. Kasaf, täida oma kohut!

Madu. Tule, Enn! (Peetri poole) Mo Peeter — mis ma ütlesin? Mina, wallaametnik! Täna Sa Sumalat, Peeter!

Peeter. Dmeti! Dmeti! Ja niisugusel ajal just!

Märt (tuleb ette poole). Siin, Enn, siin on Sinu raha; 125 rubla; Sa ei pea mitte ütleva, et Sa omast oled ilma jäänud! Mull oli küll pitt aru weel äraarutada Sinuga, aga Sinu nuhtlus on warem ja raskem tulnud So enese läbi, kui tõine Sulle oleks wõinud pääle panna! Täagu siis niisamati ja Sumalaga!

(Enn ees, kirjutaja taga, õue, nende pääle Madu, kes aga läweli weel tagasi pöödrab ja Märdi hõlmapibi ette wiib.)

Madu (hää tujut). Pulmaks ifka palud w'a kofilase ka, Märt? Eks ma ole wallaametnik ifka! Sumalaga!

(Lähäs töiste järele.)

Märt (niisamati) Muidugi, muidugi! Sumalaga!

11. Endised (ilma Ennu, Madu ja kirjutajata).

Süts (röömsaste). Maie, ae! Nüüd Sa oled temast lahti! Paras tale!

Maie. Uih, häbene, ta waene mees ei ole nüüd õnnes ühti enam, siis ei pea ka äsfitama enam!

Anne. Jah sina kallikene, kuidas küll see Sumala nuhtlus wõib kaela tulla! Sa nüüd seda muud weel —

Peeter (kutalt sügades). Jah, seda muud — Aga Märt, (kindlalt) ma ütlen Sulle: Sa oled esimine mees — mees, mis ütelda, ja see 125 rubla — ja need tangud — ma tänan, — ma tänan Sind, Märt, jah, südamepõhjast tänan, tänan! Sa ma ütlen ka puhta sanaga: Ma ei olnud seda mitte ärateeninud Sinust! Sa ma ei taha neid mulka iial enam sõimata, neil on mis ütelda — nüüd mituford rohkem pääd, kui — kui — hmm — no, mis ma sest nüüd arutan! Jah, ja kui Sind mitte Maie nõnda ei põlgaks — ma wõtaks Sind wäimeheks jala päält, ilma kaalumata ja ilma paberitäheta!

Märt. | Põlgaks? Maie? Mind? |

Maie. | Põlgaks? Mina teda? | Aga taat — aga kust ma teda siis põlgan? Ma — ma lähän tale jo kabe käega!

Peeter. Jälle? (Rärgates) Tont saagu Sinust aru! Paraegu tahtsid tema eest ojasse hüpata!

Maie. Oh — taat — see — see — see oli ja see tõine!

Märt (teba silitabes). Kassipoeg! (Töiste poole) Et me' nüüd just kontrahtide=lugemisel oleme, tahaksin Teile ka ühe näidata, Peetri=onu, mis täna olen teinud! Süts, hää pois, tule siia, loe ometi!

Jüts (heal meelel). Tema ütleb ikka: „hää pois!“
 Mäe, siin! (Doeb) „Kontraht, mis Männiko Märdi ja Aluste talu omaniku Andres Kase wahel lepitud. — § 1. Märt Männik ostab Aluste talu kõige liikumata waraga tänasel pääwal oma ja oma järestulijate pärijeks —“ (aseb lehe maha kuttuda ime päraft).

Kõik. Taewake! Aluste jälle!

Peeter (höifates). Märt ae! Oh Sina tuline pois!
 See on mulle üks südamerõõm! Lõeste? Lõeste wõi?
 Märt. Lõeste! Teie mulle jo muidu Maie ei lubanud!

Peeter (nagu ülemal). Wõta teda, wõta teda, Märt, ...
 Maie, seda Sa tead, et Sa nüüd temale pead minema — temale ma Sinu annan iseene se tarkusest — ei — ei — mitte nõnda — No üks puhas! Aga et Sa seda teinud, Märt, see oli üks temp, Sina tuline, tuline pois! Aluste! Aluste! Unnefene, kas Sa kuuled ka? Särane pois on see Märt! Aluste!

Anne (hää meelel). No jah, ja kae, Peeter, — see tangulugu, — ja see 125 rubla (noomides) Ja see tuleb kõik sest „iseene se tarkusest“ ja et Sa ei kuule minu sana, ja — et need tangud jää all on —

Peeter (imeks pannes). Seda Sa tead ka?

Anne. Mifs ep tea's?

Peeter (rõõmus). Oh teie kelmid kõik! Aga see oli mulle paras: kes mind käskis seda wõrukaela sõbraks walitseda! Märti, Maie, lapsed: Sumal andku Teile õnne — ja et nüüd kõik nii ilusaste on tulnud ja et need tangud ja et see Enn — — Anne! Winad siia! Elagu meie noor paar, hurra! (kõik hüüdwad järele).

Jüts (warna poole). Ja nüüd on need minu pastlad jälle! (wõtab nad warna otsast maha) N' olete mulle pääwalu küllalt teinud!

Peeter (ette poole astudes). Ja nüüd on kõik hää: aga ühe sana ma pean weel ütleva lõpetuseks: Tarkus ei tule oma ega wõera, ei kodusest ega mulgi nimest, seda wõib nüüd igauks näha; waid tuleb sest, kuida igauks seda pääd, mis Sumal temale õlale loonnd, seestpidi koha hoiab ja harib!

Ja need „sadaaakka tangusoola“ oleks mind kes teab mis õnnetuse fiske uputanud, kui „färane mulk“ mulle poleks õigel ajal appi tulnud! Ja oma Dützi jätan ma kooli weel, ega see tarkus teda weel ei söö! Aga — mis ma pidin ütleva: Paremaks ikka jäägu kõik see tänane asi nüüd siia meie oma wahese, et hm, — hm, et see „Postimees“ teda aga teada ei saa, see, hm, see kannaks teda kõige maailma kaudu: mis suur hull sest peab teadma? Eks ole nii? Seda teen weel wiimast korda iseenele tarkusest!

(Wahetate langeb maha.)

Lõpetus.

